

Māra Mellēna

STĀSTU LAIKS BIBLIOTĒKĀ:

STĀSTNIEKI, STĀSTI, KLAUSĪTĀJI

Projekts “Stāstu laiks bibliotēkās”

Īstenots ar UNESCO Līdzdalības programmas atbalstu,
mērķprogramma “Nemateriālā kultūras mantojuma integrēšana formālajā un
neformālajā izglītībā”

2010

Saturs

UNESCO Latvijas Nacionālās Komisijas priekšvārds	3
Ievads	4
Stāstnieks un tradīcija	5
Stāstnieks, klausītājs(i) un mutvārdu tradīcija	7
Par pašcienu un savstarpēju cieņu.....	9
Par labvēlīgu attieksmi pret klausītājiem jeb visšķaistākais ir dāvināšanas tikums	11
Par dabiskumu un vienkāršību	11
Par ieinteresētību un kompetenci.	12
Par stāstītpraksi, klausīšanās tīksmi un citām labām lietām.....	15
Perfomance, priekšnesums, uzstāšanās – kas svarīgāks stāstniekam?.....	16
Stāstnieka priekšnesums bibliotēkā	19
Stāstu laiks bibliotēkā - pasākuma iecere, plānošana un organizēšana	20
Pastāstīšu pasaciņu (atgadījumu, notikumu).....	21
Pasākums „Stāsti kopā ar Vinniju Pūku”	22
Pasākums „Pieci kaķi”	25
Pasākums „Spoku stāsti”	29
Pasākums „Mans bērnības stāsts”	32
Pasākums „Aprīļa anekdotes”	35
Par atkārtošanos kā tradīcijas pamatu	37
Par stāstnieku klubiem, festivāliem un konkursiem	39
Stāstīšanas pasākumu dokumentēšana un ierakstu arhivēšana (Guntis Pakalns)	42
Nobeigums	52
Literatūra.....	53
1.pielikums - Rokaslapa prasmīgai stāstīšanai	55
2. pielikums - Festivāla “Ziv’ zup’ ” nolikumi.....	60
3. pielikums - Stāstnieku konkursa “Teci, teci valodiņa” nolikums.....	66
4. pielikums - Anekdošu konkursa “Anekdošu virpulis 2010” nolikums	69

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas priekšvārds

Stāstu stāstīšana ir nozīmīga nemateriālā kultūras mantojuma daļa Latvijā. Gan paši stāsti, gan prasmes stāstīt un klausīties ir mantotas no paaudzes paaudzē, aizvien pilnveidojoties stāstīšanas priekā. Mūsdienās stāstīšana turpina radoši attīstīties, bagātinot ne tikai zināšanas un izkopjot prasmes, bet arī dažādojot pasaules izziņu un veicinot dialogu starp līdzcilvēkiem un paaudzēm. Stāstīšana ir vērtība ne tikai latviešiem, bet arī daudziem citiem tuvākās un tālākās zemēs.

Māras Mellēnas metodiskais materiāls „Stāstu laiks bibliotēkā: stāstnieki, stāsti, klausītāji” ir tapis UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas iniciatīvas „Stāstu laiks bibliotēkās” ietvaros ar mērķi veicināt un sekmēt dažādu stāstīšanas pasākumu organizēšanu un norisi. Pamatā šī materiāla mērķauditorija ir bibliotēkas, tomēr aicinām gan sabiedriskas organizācijas, gan jebkuru interesentu iesaistīties stāstīšanas tradīcijas turpināšanā, organizējot un piedaloties dažādos stāstu pasākumos. Ar katra individuālās pieredzes radīšanu, stāstus stāstot un klausoties, mēs ceram veicināt stāstīšanas tradīciju dziļāku izpratni un dot iespēju katram stāstīšanas procesa dalībniekam rast savu aizraujošo tradīcijas turpinājumu, tādējādi pierādot tradīciju un prasmju pilnveides nozīmi mūžizglītības kontekstā un nerimtīgā personības attīstībā.

Nemateriālā kultūras mantojuma daudzveidība un tā saglabāšana ir nenovērtējama bagātība, kas ir svarīga gan visas pasaules, gan katras tautas kultūras pastāvēšanai un identitātei. Pasaules valstis to ir apliecinājušas, pievienojoties UNESCO Konvencijai par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, kas pieņemta 2003. gadā un kurai pievienojusies arī Latvija. Konvencija definē nemateriālo kultūras mantojumu kā “paražas, spēles un mutvārdu izpausmes formas, zināšanas un prasmes, kā arī ar tām saistītie instrumenti, priekšmeti, artefakti un kultūrtelpas, ko kopienas, grupas un dažos gadījumos – atsevišķi indivīdi – atzīst par sava kultūras mantojuma daļu”. Stāstīšanas tradīcijai šajā kontekstā ir īpaša nozīme – tā vienlaikus pati par sevi ir nemateriālā kultūras mantojuma daļa, taču tā kalpo arī kā instruments nemateriālā kultūras mantojuma izziņai, pārmantošanai un izkopšanai.

Lai šis metodiskais materiāls rosina apgūt jaunas zināšanas, iegūt jaunus draugus un domubiedrus, mudina Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma izziņu, ceļ tā daudzveidības apziņu un lepnumu par to!

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Ievads

Stāsti ir mūsu dzīves neatņemama daļa un to klātbūtne ikdienas un svētku situācijās tik pašsaprotama, ka reizēm grūti iedomāties, kāpēc par to vajadzētu īpaši runāt, un kur tad nu vēl to mācīties stāstīt, jo mēs taču jau tāpat katru mīļā dienu runājam, stāstām un (ne)klausāmies.

Nosaukums *Stāstu laiks bibliotēkā* ir burtisks tulkojums no angļu valodas – *story time in library*, kas ir būtiska Amerikas Savienoto valstu kultūras daļa, kuru pat varētu nosaukt par īpašu subkultūru ar savu ideoloģiju, redzamākajām stāstnieku un stāstīšanas iemaņu treneru figūrām un īpašo pienesumu kultūras kopainā. Stāstnieku repertuārs un ar to saistītie apmācības procesi bagātīgi atspoguļots ne vien grāmatās un stāstnieku priekšnesumu ierakstos, bet arī dažāda veida interneta lapās un portālos, piedāvājot ieskatu notikumos un to izvērtējumu, gan stāstītprasmju apmācības metodiku un dažādus mācību līdzekļus.

Latvijas kultūras kopainā stāstu stāstīšana un šo prasmju apzināta apguve ir ne pārāk plaši pazīstama, lai arī bērnu un jauniešu stāstnieku konkursi notiek jau vairāk kā desmit gadus, bet pieaugušie uz stāstu sarīkojumiem un festivāliem pulcējas samērā regulāri pēdējā piecgadē.

Stāstu stāstīšana un klausīšanās, kā arī stāstītprasmju apguve paver katram no mums jaunu radošuma lauku pašizpaušmei, bet mums visiem kopā tā dod iespēju veidot un uzturēt lielākās un mazākās kopienas, kurās aktualizēt un tālāk nodot kopīgas vērtības, dalīties ar pieredzi, labi kopā pavadīt laiku un arī saturīgi izklaidēties. Bibliotēka kā kultūras centrs ir īpaši piemērota vieta šīm norisēm, tāpēc šis materiāls izveidots kā ieskats 2009. gadā realizētā projekta *Stāstu laiks bibliotēkās* iegūtajās atziņās, kas varētu būt labs pamats stāstīšanas tradīciju tālākai attīstībai.

Māra Mellēna

Tradicionālās kultūras biedrība „Aprika” valdes priekšsēdētāja,
folkloras speciāliste,
projekta „Stāstu laiks bibliotēkās” eksperte

Stāstnieks un tradīcija

Stāstīšana ir viena no cilvēka priekšrocībām, kas ļauj izteikt esošo, atsaukt bijušo un piesaukt, iezīmēt vēl nebijušo, iespējamo. Ar stāstu var informēt, uzrunāt, pamācīt, izklaidēt, iepriecināt, smīdināt un arī raudināt – ar smiekliem vai bez tiem. Stāstam ir ne tikai teksts, bet arī zemteksts un konteksts. Stāsts paredz komunikāciju starp stāstnieku un klausītāju, savstarpēju mijiedarbību un attīstību, tāpēc īpaši svarīga ir īsta, patiesa un nesamākslota intonācija, savstarpēja ieinteresētība un uzticēšanās.

Stāstnieks vienmēr ir kāda nebeidzama stāstīšanas procesa mezgla punkts, kas turpina kādas būtiskas informācijas tālāk nodošanu mutvārdos, tieši klausītājiem un dod tiem iespēju pašiem no klausītājiem pārtapt stāstniekos.

Tāpēc mans stāsts, lai aicinātu domāt par to, ko katrs no mums ir gatavs darīt,
lai bibliotēka kļūtu par mutvārdu stāstījumu mājvietu publiskā telpā,
lai stāsti kļūtu par mūsu ikdienas neatņemamu sastāvdaļu,
lai labie un vislabākie stāsti, kas izskanējuši, turpinātu savas gaitas „plašākos
ūdeņos” (plašsaziņas līdzekļos, tekstu grāmatās, ierakstos utt.),
lai mazie un lielie stāstnieki, kas savu stāstītprasmi izkopoši līdzdarbojoties dažādās
stāstīšanas aktivitātēs, gūtu ierosmi turpināt uzsākto ar lielu sparību un
patikšanu,
lai stāsti un stāstīšana mums palīdzētu dzīvot skaisti, laimīgi un ar garšu.

Lai pamatotu savu rīcību, mēs ļoti bieži mēdzam atsaukties uz tradīciju. Īpaši svarīgi tas ir gadījumos, kad nav iespējami gari paskaidrojumi un pamatojumi. Kā saka Zigmunds Baumans (Zigmund Bauman), *tradīcijas paradokss ir tas, ka izpaužoties tā nav nekas vairāk kā tās runātāju izteiktais. Tradīcija tiek piesaukta tās klusuma autoritātes dēļ: šim klusumam nav nedz vajadzīgi, nedz iespējami argumenti, un tas visus argumentus padara nevajadzīgus, pretenciozus un nespējīgus. Neskatoties uz to, lai apstiprinātu savu autoritāti (lai izpildītu to, kāpēc tā tika piesaukta), tradīcijai nepieciešams argumentēts pamatojums: ir jāsalauž tās klusējošā autoritāte. Kad tā ir salauzta, tās autoritāte kļūst par kaut ko atšķirīgu no tikko zaudētā, jaunavīgā, neapšaubāmā valdzinājuma. Tagad tā ir izvēles un izteiktas lojalitātes autoritāte: izvēle starp izvēlēm, lojalitāte starp lojalitātēm. Lietvārds “tradīcija” tagad virzās kā darbības vārds no pagātnes nākotnē, no mūžīgi esošā retorikas uz vienmēr nenoteiktā retoriku. Tas nav pašpārliecināts klusums, bet bažīgās runas plūsma, kas dara tradīciju iespējamu, kaut gan patiesībā tā ir pilnīgi pretējais tam, ko runa saka izsakot tradīciju. Tradīcija pazūd pašradītā diskursā, kas cenšas tās klātbūtni padarīt taustāmu.*¹

¹ Bauman Z. Morality in the Age of Contingency.// Detraditionalization: critical reflections on

Manuprāt, Zigmundam Baumanam ir izdevies precīzi atklāt vienu no tradīcijas būtiskiem raksturojumiem – tradīciju piesaucam tad, kad negribam vai nevaram loģiski pamatot savu rīcību, izvēli, esošo kārtību, domu virzību vai pasaules skatījumu, kad mūsu pašu zināšanas un pieredze šķiet nepietiekama, lai pārliecinātu citus.

Šo pagaro citātu piesaucu tāpēc, lai aicinātu aizdomāties par stāstīšanas tradīcijām Latvijā, kuras neapšaubāmi pastāv mūsu ikdienas saziņā kā „vārdu kaujas”, jokošana, notikumu atstāsts, pārstāsts un vērtējums, kas reizēm pārtop pasakā vai kādā citā (ne)ticamā vēstījumā, kurā ir mājiens uz būtisko un svarīgo. Tās pastāv arī dažādos publiskos stāstnieku sarīkojumos – kā ikgadējais stāstu un ziņģu vakars Viļānos, Kurzemes stāstnieku festivāls Ziv' zup' Kuldīgā, Ventspilī, Talsos un citviet Kurzemē, kurš 2010. gadā notiks jau ceturto reizi.

Stāsti ir ap mums un mūsos – mantoti un sacerēti, dzirdēti un lasīti, piedzīvoti un izfantazēti. Katram savs stāstu pūrs. Kā tos labāk izstāstīt, kā stāstot stāstus pašam kļūt labākam un laimīgākam – tie ir jautājumi, kas mani nodarbinājuši vairāk kā 10 gadus, rīkojot bērnu un jauniešu stāstnieku konkursu *Teci, teci, valodiņa*.

Šoreiz pamatjautājums ir, ko jaunu, līdz šim nezināmu jeb labi zināmu, bet neievērotu stāstu stāstīšana, klausīšanās un stāstnieku pieaicināšana vai bibliotekāra pārtapšana par stāstnieku var piešķirt bibliotēkai kā kultūras centram. Viena no iespējamām atbildēm – tas ir jauns darbības virziens, kas ļauj bibliotēkai pilnvērtīgi iesaistīties nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un popularizēšanā, īstenojot darbos UNESCO Konvenciju par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, kurai Latvija pievienojās jau 2005. gadā. Tikpat patiesa atbilde varētu būt, ka stāstu stāstīšana par grāmatām, rakstniekiem un bibliotēkas iespējām lasītāju apkalpošanā ir bibliotekāru ikdienas darba būtiska sastāvdaļa.

Projekts *Stāstu laiks bibliotēkā* piedāvā iespēju no cita skatupunkta aplūkot jau esošo pieredzi un iegūt jaunus darbības virzienus, iepazīstot stāstniecības iespējas bibliotēkas darbībā.

dažiem bibliotēka varētu būt lieliska vieta, kur klausīties stāstus, citiem – tādiem, kas jau paši grib un var stāstīt stāstus – tā varētu būt burvīga iespēja izpausties, visiem kopā tā ir iespēja uzzināt, piedzīvot un kopīgā darbošanās procesā līdzdarboties stāstīšanas tradīciju pārmantošanā un kopšanā. šajā procesā stāstnieks un klausītājs ir vienlīdz nozīmīgi, jo tikai viņu mijiedarbē piedzimst stāsts.

Stāstnieks, klausītājs(i) un mutvārdu tradīcija

Svarīgākais, ko gribu atgādināt – **nav viena vispareizākā stāstīšanas stila, visautentiskākā teksta un vislabākās stāstīšanas manieres.** Katrs stāstnieks, tiekoties ar tekstu (lasītu, dzirdētu, mantotu) – sastop sastingušu vienu no iespējamajiem teksta variantiem, kas fiksēts rakstos vai labākajā gadījumā ierakstā noteiktā laikā, vietā un izpildījumā jeb mutvārdu tradīcijas funkcionēšanas apstākļos – vairākkārt dzirdēts un iespiedies atmiņā. **Tikai samērojot to ar savu pieredzi, stāstītprasmī un saskarsmes iemaņām, stāstnieks rada savu stāsta variantu šeit un tagad.** Veiksmīgai sava varianta radīšanai nepieciešams dialogs ar tradīciju, jo bez tās līdzdalības stāsts zaudēs savu vēsturisko dimensiju: atkārtojumos un dažādu stāstītāju pieredzēs izslīpēto formu un saturu.

Lai izstāstītu stāstu ir nepieciešams klausītājs(i). Savukārt klausītājs, dzirdēdams konkrētu stāstu, padara to par savas pieredzes sastāvdaļu, kura agrāk vai vēlāk pārtop viņa paša stāstītā stāstā. Tā vienkāršoti var attēlot stāstīšanas mutvārdu tradīciju. Viena no piemērotākajām vietām, kur realizēties stāstīšanas tradīcijai mūsdienu apstākļos ir bibliotēka kā kultūras centrs. Katrai bibliotēkai noteikti būs savas īpatnības, kuras noteiks gan tās atrašanās vieta (pagasta bibliotēka, pilsētas bibliotēka, skolas bibliotēka utt.), gan iesaistītie cilvēki, viņu ieinteresētība, iespējas, kompetence, gan vietējas tradīcijas un kultūras konteksti.

Vēlreiz atsauksos uz Z. Baumanu:

Ortodoksija nepazīst sevi, kamēr nav saņēmusi ķecerības radošo grūdienu. Lai ieraudzītu tradīciju, to nosauktu un sāktu par to runāt, tai vispirms ir jābūt jaunā izaicinātai. Tā ir novitāte, kas uzbūvē tradīciju kā tās otru, citu (other), kā to, kas tā nav, kā to, pret ko tā ir, vai kā to, kā trūkst vai kas ir palaists garām. Tradīcija dzīvo tikai pēc nāves (posthumously), detradicionalizācijas pieredzē. Tradīcija ir jaunmodīgas novitātes sapnis par cienīgu mieru, klejotāja sapnis par mītni, nenodrošinātas dzīves sapnis par nodrošinājumu, patvaļīgas būtnes sapnis par saistībām.²

² Bauman Z. *Morality in the Age of Contingency.// Detraditionalization: critical reflections on authority and identity at a time of uncertainty / edited by Paul Heelas, Scot Lash, Paul Morris.* Cambridge, Blackwell Publishers Ltd, 1996, p. 49-51

Kas attiecas uz stāstniecības tradīcijām, tad tās rodas un tiek tālāk nodotas stāstnieka un klausītāju mijiedarbības procesā, kā arī veidojoties stāstnieku kopienai – rodas un attīstās pašas kopienas ietvaros. **Katrā bibliotēkā faktiski ir iespēja sarīkot atsevišķu stāstnieku pasākumu vai tā var veidoties par mājvietu stāstnieku kopienai, ja vien ir kāds, kuram ir stāsti un kāds, kuram gribas klausīties stāstus, tādējādi aktualizējot jau pastāvošu vai iedibinot jaunu tradīciju.**

Domājot par stāstnieku, viņa komunikāciju ar auditoriju, šķiet, ka nepieciešams atgādināt dažas vienkāršas patiesības, kuras ir svarīgas katram stāstniekam. Tās ir it kā tik labi zināmas, ka reizēm nešķiet uzmanības vērtas, bet, ņemot vērā bērnu un jauniešu auditoriju, „kadru mainību” – bērni izaug un viņu vietā nāk citi, jāuzsver, ka katrā vecumā cilvēks dzīvi un sevi tās kontekstā uztver atšķirīgi. Dažas lietas šķiet nesvarīgas, citas pārlietu svarīgas, bet pāri visam **katram stāstniekam ir svarīgi jebkurā situācijā saglabāt pašcieņu un cieņas pilnu, labvēlīgu attieksmi pret klausītājiem; vienkāršību; dabiskumu; patiesu ieinteresētību un kompetenci stāstāmajā; nepārvaramu vēlmi to pastāstīt klausītājiem.**

Par pašcieņu un savstarpēju cieņu

Viena no stāstīšanas notikuma aizsākuma robežzīmēm ir stāstnieka pozicionēšanās konkrētajā vietā un laikā, situācijas aptveršana un sevis kā stāstnieka izspēlēšana konkrētajā situācijā: kas es esmu, ko un kā es stāstīšu, kāpēc es stāstīšu un kāpēc klausītājiem būtu svarīgi to dzirdēt. Ja tā ir neformāla, ikdienišķa situācija, kur stāsts ir ikdienas komunikācijas greznums labi zināmā, ierastā vidē, tad sevis pieteikšana nav nepieciešama. Sevis pieteikšana, iepazīstināšana ar sevi ikdienā nepieciešama svešā vidē vai formalizēta priekšnesuma situācijā, piemēram, stāstnieku konkursā. Bērnu un jauniešu stāstnieku konkursa *Teci, teci, valodiņa* nolikums paredz – sausi un lakoniski, ka katram dalībniekam jāpiesaka sevi, nosaucot vārdu, uzvārdu, vecumu, dzīvesvietu, skolu, klasi un 5 minūšu laikā jāizstāsta pasaka, atgadījums un anekdote (vai kāds cits priekšnesums īsajā žanrā). Konkursa nolikums neparedz, vai stāstītājam

ir jāsasveicinās vai nav jāsasveicinās ar klausītājiem, tas nenosaka, kāda stratēģija jāizvēlas, lai pievērstu un koncentrētu klausītāju uzmanību (acu kontakts, balss modulācijas, stāstījuma ritma un tempa maiņas, pauze, kas dod iespēju auditorijai apklust utt.). Tas nenorāda, kā tieši katrs stāstnieks izceļ savas individualitātes šarmu. Tas nenorāda nopietnības un jautrības, humora un svinīguma pareizo proporciju. Tas neko skaidri nepasaka, kur likt savu uztraukumu, bailes, šaubas par sevi un visas tās tik pazīstamās emocijas, kas mēdz aizžņaugt konkursantu rīkles, liek sasteigt un kā pupas nobērt tekstus, aizmirstot, ka pārslēgšanās no viena veida stāstījuma uz citu (no pasakas uz atgadījumu vai anekdoti) prasa laiku gan stāstniekam, gan klausītājiem. Kur tad vēl dikcija, žesti, intonācijas un pārmantoti novecojuši priekšnesuma stereotipi, kas liek ielikt balsī un žestos tik daudz pārspīlējumu, ka tā vien gribas nodurt acis un to visu neredzēt.

Cita situācija ir neformāls stāstnieku sarīkojums, kur tāpat ir jāpārvar publiskas komunikācijas robežsliekšņi un jāizcīna vieta savam stāstījumam starp citiem stāstīt gribētājiem. Bet visos gadījumos pašcieņa ir svarīga.

Manuprāt, stāstnieka pašcieņa jebkurā situācijā paredz:
sevis un savu iespēju apzināšanos,
vecumam un spējām atbilstoša repertuāra izvēli,
tā rūpīgu sagatavošanu un noslīpēšanu,
katras konkrētās situācijas izvērtējumu un darbošanos tās kontekstā.

Līdz ar to tehniska rakstura pamācības – uzrunā un sagatavo savus klausītājus; ļauj tiem nomierināties un apklust; neitralizē traucējošos faktoros – bērņus, suņus un papagaiļus; iepazīstini ar sevi un pasaki, ko stāstīsi; izturi pauzi un aizved savus klausītājus no ikdienas pasaules stāsta (pasakas, atgadījuma, anekdotes) pasaulē, izbaudi saskarsmes, valodas un stāstīšanas procesa valdzinājumu, pabeidzot stāstu ļauj klausītājiem atgriezties ikdienas pasaulē, izbaudi sava priekšnesuma ietekmi un priecājies par paveikto – tās ir tikai pašcieņas un savstarpējās cieņas izpausmes tehnikas, formas, kas var mainīties atkarībā no stāstnieka un klausītājiem, (sub)kultūras konteksta vai no situācijas. Vienīgi iespējams, ka visu šo tehnisko paņēmienu nosaukšana vārdā un pārrunāšana, izmēģināšana kopā ar stāstnieka pedagogu, pārbaudīšana dažādās klausītāju kopienās ir tas nepieciešamais pamats, uz kura veidojas savdabīga, atraktīva un filigrāni nostrādāta sevis un stāstījuma pieteikšanas forma, kas noteikti nav reducējuma uz: "Tagad atgadījums vai stāstīšu pasaku par..."

Prātā vienmēr jāpatur tas, ka stāstīt – tas nenozīmē atstāstīt, un tas nenozīmē norunāt iegauvētu tekstu vai atrādīt iestudētu teksta priekšnesumu. **Stāstīt – tas patiešām nozīmē būt nepārtrauktā dialogā ar klausītājiem par to, kā reiz gadījies vai šai dialogā uzburt kādu stāstu, ko reiz gadījies dzirdēt, lasīt vai sacerēt.** Līdz ar to katram stāstniekam jāpadomā par to, kā, saglabājot pašcieņu un

cieņu pret klausītājiem, pārmet laipu no šodienas, stāstīšanas konkrētās situācijas uz pasaku un tās notikumiem, kā saglabāt pasakas stilistiku, valodas īpatnības, notikumu ritmu un tempu, tai pašā laikā saglabājot arī pasakas elastīgo piemērošanās spēju stāstnieka vajadzībām un kultūras kontekstiem.

Pie savstarpējās cieņas pieder stāstījuma dzirdamības un saprotamības nodrošināšana, nepieciešamo paskaidrojumu sniegšana (vecvārdi, apvidvārdi, seni darbi un tikumi) un stāstīšanas tradīciju, stilu un žanru iezīmēto rāmju respektēšana atbilstoši konkrētai situācijai.

Par labvēlīgu attieksmi pret klausītājiem jeb visskaistākais ir dāvināšanas tikums

Lai nodibinātu kontaktu ar klausītājiem, uztraukums un bailes nav labākais padomdevējs, bet katrs mēs atceramies kņudoņu pakrūtē, kura mūs piemeklē pirms atbildīgām publiskas uzstāšanās reizēm. Vai ar to iespējams tikt galā?

Kā labāk sagatavoties, lai stress netraucētu stāstniekam un stāstnieka nevarēšana (mazspēja), bailes un diskomforts nenogurdinātu auditoriju, radot nepatīkamas emocijas?

Es gribētu atgādināt, ka katrā no mums ir ziņkārīgs klausītājs, bet stāstnieks ir tas, kuram ir stāsts – dzirdēts, lasīts vai mantots. Svarīgi, ka tas ir tik varens stāsts, ka būtu grēks to neizstāstīt un tāpēc **stāstnieks to grib uzdāvināt klausītājiem**. Stāsts ir rūpīgi izvēlēta un labi iesaiņota dāvana. Dāvinot ir svarīgi būt pārliecinātam par dāvanas vērtību un tās atbilstību saņēmējam. Bez dāvināšanas prieka nav saņemšanas prieka, bez ieskatīšanās acīs nevar veidoties patiess kontakts. Klausītāji nav ienaidnieki vai konkurenti, bet draugi, kurus izdevies satikt (ne)sen.

Par dabiskumu un vienkāršību

Patiesa uzticēšanās neparedz izrādīšanos, izlikšanos, dubultmorāli vai nodevību. Patiesa draudzība ļauj cilvēkam būt tādām, kāds viņš ir un neprasa no viņa neiespējamo – tikai uzticēšanos un godprātīgu attieksmi. Tāpēc, ja stāstnieks ir:

atbilstoši novērtējis savas iespējas,
sameklējis tām atbilstošu aizraujošu stāstu,
sagatavojis to,
viņam ir patiesa vēlēšanās to izstāstīt,

tad viss var notikt tā, kā tam jānotiek, jo augstāk par savu sēžamvietu nevar uzlēkt arī tad, ja ļoti labi satrenējas.

Par ieinteresētību un kompetenci

*No mutes mutē ejošā pieredze ir tas avots, no kura smēlušies visi stāstnieki. Un starp visiem, kas savus nostāstus pierakstījuši, visdiženākie ir tie, kuru vēstījums vismazāk atšķiras no daudzo bezvārda stāstnieku vēstījuma.*³ Šeit vietā uzsvērums, ka stāstnieks nav muldoņa, pļāpa vai ar verbālu caureju slimojošs indivīds. Apzinoties katra vārda svaru, nozīmi teikumā, kontekstā un situācijā – labs stāstnieks vienmēr atradīs pareizo proporciju starp liekvārdību un līdz galam neizteikto, starp uzburamo tēlu un frāzes ietilpību, jo, no mutes mutē ejot, stāsts atmet nevajadzīgo un iegūst tvirtu formu runas plūdumā.

*Stāstnieks savu stāstāmo smēļas no pieredzes – no paša vai atstāstītas pieredzes. Un viņš savukārt padara to par pieredzi tiem, kas noklausās viņa stāstā.*⁴ Franču filozofs Mišels Fuko (Michel Foucault) ir teicis, ka pieredze ir tas, no kā tu iznāc izmainījies. Tas nozīmē piedzīvojis un pārdzīvojis, izzinājis, apguvis, sapratis vai kā citādi pilnveidojis. Stāsts ir iespēja dalīties ar šo pieredzi. Uzklauššana un līdzpārdzīvojums ir pieredzes apgūšanas, iesavināšanas iespēja.

³ Benjamins V. Ilumunācijas. Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs, 2005.,430. lpp.

⁴ Turpat, 433. lpp.

Visvairāk uzskatāmi jaunas pieredzes mēs iegūstam ceļojot. Tāpēc bieži tiek runāts par diviem stāstnieku tipiemi: ceļotājs (ceļojuma stāsti, piedzīvojumi, neparastais) un vietsēdis (vietējie nostāsti un atgadījumi).

Ja zemnieki un jūrnieki bija stāstīšanas lielmeistari, tad amatnieka darbnīca bija stāstīšanas augstskola.⁵ Tā savulaik rakstīja Valters Benjamins (Valter Benjamin). Ļoti uzskatāmi šādu stāstīšanas situāciju zemnieku ģimenē 20. gadsimta sākumā Kurzemē, suitu novadā uzbur P. Upenieks Balandniekos : „Vakari ir labāki nekā diena. Vakaros cilvēki sanāk istabā un pēc vakariņām katrs dara savu darbu. Tēvs labo aizjūgu. Vecais tēvs vij auklas un vēlāk lāpa pastalas. Vecāmāte lāpa zeķes. Māte labo bērnu svārciņus. Anna ada zeķes,

*Mazā Anna iečukst brālītim ausī:
Palūgs pādi, lai pastāst' pasak's!*

Šeit attēlotā situācija parāda stāstu kā praktiskas darbošanās pavadošu elementu ikdienas neformālā situācijā, kuram ir pa spēkam aizraut, radīt patīkamus pārdzīvojumus, tādējādi radot vajadzību klausīties vēl un vēl.

*Lielā Anna ir viņas krustmāte, tāpēc bērni to godā par pādi.
Bērni apsēžas uz krāģīšiem krustmātei pavisam tuvu un sāk diedelēt:
Mīļo pādiņ, pastāst' vien' pasak'!
Mīļo, kas jums jāmīļo, nemīļo man'! – padusmīgi atcērt Anna, bet gar viņas
lielajām acīm savelkas tikko jaušamas smaida rievīņas.
Bērnu vērīgās acis to pamana: – Pād' nav nīgr', var lūgt!
Un bērni neatlaižas.
Nu, klausās ar' – krustmāte nosaka un ar brīvo virbu pakasa pakausi.*

Šajā gadījumā nav nepieciešams īpaši darboties ar klausītājiem, lai pievērstu un noturētu klausītāju uzmanību, jo viņu klausīšanās pieredze jau ir radījusi vajadzību klausīties stāstus. Tātad katra stāstnieka virsuzdevums ir, ar sava stāsta palīdzību radot patīkamu pārdzīvojumu, veidot klausītājos noturīgu vajadzību arvien no jauna nonākt kontaktā ar stāstiem.

*Tad viņa iesāk:
Vienreiz dzīvā viens tēs' un viņam bi' trīs dēļ'. Tie div' bi' gudr', bet trešēs
mulķ's.
Anna pārmainās. Viņa nav vairs sirdīgā audēja, nē, viņas seja kļuvusi laipna,
gandrīz mīļa. Tā ir bagāta seja. Tajā skatoties, viss stāstītais top pilnīgi*

⁵ Turpat, 431. lpp.

saprotams. Tur atplaiksnī prieks, izbīlis, pārsteigums, dusmas un reizēm kaut kas neizprotams.

*Anna stāsta, un puisēlis, iepletis muti, platām acīm skatās lielajā stāstītājā. Kaut ko tādu viņš dzird tikai pirmo reizi. Tā stāstīt kā šī lielā Anna neprot neviens. Arī citi pa reizēm šo to pastāsta, bet tas nav nekas. Tēvs stāsta īsi, neinteresanti. Māte prot pastāstīt tikai pašreizējos notikumus. Vectēvs visu pasaka pāris vārdos, vecāmāte zina tikai vienu notikumu par Indrikiņu. Bet šī Anna! Viņa nestāsta, bet glezno. Nē, viņa uzbur. Zēns skaidri redz plašu, plašu mežu. Tur ir vilki, lāči un visādi zvēri. Pa mežu iet muļķītis, viņš iet un iet:
Līdz vien' reiz' priekšē istabiņ' uz vist's kājam.*

Kā savām acīm zēns redz istabiņu un visu, kas tur notiek. Viņš redz princeses un ķēniņus, velnus un raganas, visādus putnus un zvērus. Nē, šī pāde tiešām spēj, ko nespēj neviens! Viņa paver citas pasaules durvis un ved un ved bez gala. Dažreiz jāaiztur elpa. Ir baigi. Drošāk ir ar visām kājām uz soliņa. Dažreiz smiekls. Kā gan skopais žīds lēkā pa drīcekļa krūmu, kad viņš iekāpa tur paņemt nošauto vārnu un kad izdienējušais zaldāts sāka pūst savu brīnišķīgo stabuli.”⁶

Šis atmiņu stāstījuma fragments ļoti uzskatāmi tēlo stāstnieku – meistarū un dažādus stāstnieku tipus ikdienā vienas ģimenes ietvaros, stāstīšanas situāciju un klausītāja ieinteresētību un aizraušanos ar stāstījumu.

Mūsdienu kultūras kontekstā stāstniekam ļoti bieži jāieinteresē klausītāji, jo tie atvesti uz bibliotēku kopā ar saviem klasesbiedriem un nemaz īsti nealkst klausīties stāstus, bet, aizrauti līdzpārdzīvojumā, šie piespiedu klausītāji pārtop par ieinteresētu un sadarboties gatavu auditoriju. Lai tas notiktu, liela nozīme ir stāstnieka personībai un meistarībai.

*Stāstījums, ilgi plaucis rokdarbniecības – zemnieku, jūrnieku, visbeidzot pilsētnieku amatniecības – jomā, arī pats ir it kā rokdarbnieciska vēstījuma forma. Galvenais tajā nav „lietas par sevi” tālāknodošana, kā tas ir informācijā vai ziņojumā. **Stāstījums iegremdē lietu stāstītāja dzīvē, lai pēc tam izceltu no turienes.** Tādējādi stāstījums saglabā stāstītāja pēdas tāpat, kā podnieka rokas nospiedums paliek uz māla trauka. Stāstītājiem piemīt nosliece sākt savu nostāstu ar to apstākļu attēlojumu, kuros viņi uzzinājuši tālāk sekojošo.⁷*

Stāstniekam piemīt nosliece beigt stāstu ar to, kāpēc šis stāsts stāstīts. Te reizēm

⁶ Upenieks P. Balandnieki. Rīga: Madris, 2005., 201.-202. lpp.

⁷ Benjamins V. Iluminācijas Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs, 2005., 437. lpp.

tiešāk vai netiešāk tiek izteikta atziņa par dzīves kārtību un cilvēka vietu tajā. Bet tā nav didaktiska, nesmalkjūtīga pamācīšana, tas ir padoms, kas grods un precīzs izslīpējies dzīves pieredzē, izkristalizējies dzīvi dzīvojot tā, ka par to ir vērts stāstīt.

Padoms, iepīts dzīvotās dzīves audeklā, ir gudrība. Stāstīšanas mākslai tuvojas gals, ja izmirst patiesības episkais aspekts – gudrība.⁸ Stāstījuma paradokss ir tas, ka puse stāstīšanas mākslas slēpjas prasmē atstāstāmo gadījumu turēt brīvu no skaidrojumiem, atstājot klausītājam iespēju pašam izdarīt secinājumus un izlobīt stāstā ietvertu dzīves gudrību. Ja salīdzinām stāstu ar ziņu vai informāciju, tad informācijai ir vērtība vien tobrīd, kad tā ir jauna. Tā dzīvo vienīgi tajā acumirkli. Tai ir pilnībā jāatdodas mirklim un, nezaudējot laiku, jāizsakās. Stāstījums ir atšķirīgs: tas neiznieko sevi. Tas spēku saglabā sevī un spēj to paust vēl pēc ilga laika.⁹

Stāsts, ejot laikam līdzī un kontekstualizējoties atšķirīgās situācijās, iegūst arvien jaunas nianšes un piedāvā plašu interpretācijas spektru. Stāsts, kas mantots no paaudzes paaudzē, ir būtiska pieredzes saglabāšanas un tālāk nodošanas iespēja.

Par stāstīprieku, klausīšanās tīksmi un citām labām lietām

No stāstnieka viedokļa vissvarīgākais ir būt stāsta savaldzinātam, aizrautam un patiesi vēlēties to izstāstīt, dalīties ar iegūto pieredzi un emocijām.

No klausītāja viedokļa arī stāsta valdzinājums ir svarīgs, bet vēl svarīgāka ir stāsta piedāvātā brīvība to interpretēt un stāstīt tālāk tāpēc, ka klausīšanās ir bijusi neaizmirstams pārdzīvojums.

Pasaulē ir neskaitāmi daudz stāstījumu veidu. Ir tik milzīga žanru dažādība, kas atklājas visdažādākajos medijos – it kā visas substances būtu izmantojamas, lai tajās iemitinātu cilvēku stāstus. Starp stāstījuma līdzekļiem ir runāta vai rakstīta valoda,

⁸ Turpat, 433. lpp.

⁹ Turpat, 436. lpp.

sastinguši vai kustīgi attēli, žesti. Nekas cits tik pamatīgi nepiekodina atmiņai uzglabāt nostāstus kā tas šķīstais lakonisms, kurš padara tos nepieejamus psiholoģiskai analīzei. Un jo dabiskāk stāstītājam izdodas atsacīties no psiholoģiskiem ieņēmumiem, jo lielākas ir šo nostāstu izredzes palikt klausītāja atmiņā, jo pilnīgāk tie iekļaujas viņa paša pieredzē un jo labprātāk viņš kādā tuvākā vai tālākā dienā pats stāstīs tos tālāk. Šis asimilācijas process, kas norisinās dzīlēs, prasa atslābināšanos, kas kļūst aizvien retāka un retāka. Ja miegs ir ķermeniskās atslābināšanās virsotne, tad garlaicība – garīgās. Garlaicība ir tas sapņu putns, kas izperē pieredzes olu. Lapu čabēšana mežā to aizbaida. Viņa ligzdas – garam laikam cieši piesaistītas darbības – jau izmirušas lielpilsētās un pamazām iznīkst arī laukos. Tādējādi tiek zaudēts klausīšanās talants un klausītāju kopība.

Stāstīt nostāstus vienmēr nozīmē – mācēt tos stāstīt tālāk, un šī māksla izzūd, ja šie nostāsti vairs netiek saglabāti. Tā izzūd, jo vairs netiek austi un vērpts, klausoties nostāstos. Jo vairāk klausītājs ir aizmirsies, jo dziļāk viņā iespiežas dzirdētais. Kur viņu ir pārņēmis darba ritms, tur viņš klausās nostāstos tādējādi, ka talants tos stāstīt atnāk pie viņa pats no sevis.¹⁰

Ņemot vērā, ka dzīve ir mainījies, stāsti ir ieguvuši aizvien jaunas tehnoloģiskas izpausmju iespējas, tomēr nekas nevar aizstāt īstu, vienkāršu stāstu, kas izstāstīts atbilstošā situācijā.

Performance, priekšnesums, uzstāšanās – kas svarīgāks stāstniekam?

Tā kā mēs jau noskaidrojām, ka stāstniekam teksts ir nepieciešamais, bet ne pietiekamais nosacījums, lai veidotos labs priekšnesums un kontakts ar auditoriju, tad tagad mazliet plašāk apskatīsim priekšnesuma struktūru, uzbūvi un būtiskos momentus.

Amerikāņu folklorists Ričards Baumans (Richard Bauman) ar savu darbību iezīmē jaunu pētījumu virzienu folkloristikā – no atsevišķu, pierakstītu teksta vienību pētīšanas uz to kontekstuālu un ar izpildīšanas situāciju saistītu folkloras tekstu izpēti. Svarīga loma šajā pētījumā ir performances jēdzienam, kas, būdams viens no

¹⁰ Benjamins V. Iluminācijas Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs, 2005., 436.-437. lpp.

atslēgas vārdiem, tiek lietots ļoti dažādās nozīmēs.

Galvenokārt jēdzienu performance R. Baumanis lieto divās nozīmēs:

performance ir komunikatīvas uzvedības veids vai komunikācijas notikums, šajā nozīmē jēdziens tiek lietots arī estētiski neitrālā nozīmē, lai uzsvērtu komunikāciju kā procesu iepretim komunikatīvas darbības iespējamībai. Šādā nozīmē pati stāsta, pasakas vai cita stāstījuma žanra izpildījums ir performance. Stāsts tiek stāstīts, un tā ir teksta performance jeb priekšnesums. **Šajā gadījumā performance ir intersemiotiska tulkošana, teksta vēstījuma vienas zīmju sistēmas (koda) pārvēršana citā zīmju sistēmā, un galvenā problēma, par ko interesējas folkloras pētnieki, ir jautājums par to, kāda loma ir priekšrakstam, kā teksts izpildāms, kuru nosaka tradīcija un cik liela fleksibilitāte, interpretācijas izvēle un kreativitāte tiek pieļauta izpildītājam.** Ir pilnīgi skaidrs, ka precīza, neitrāla, mantota un autoritatīva teksta atveidošana performancē ir *fikcija*, jo vienmēr parādās kāda jauna dimensija, nav divu vienādu izrāžu, divu vienādu viena un tā paša skaņdarba atskaņojumu, nav divu vienādu gadskārtu svētku notikumu, nav divu vienādu stāstu arī tad, ja to stāsta viens un tas pats stāstnieks. Tātad jebkurš teksta izpildījums ir interpretācija.

Šaurākā nozīmē performance ir īpašs komunikatīvās darbības izteiksmīgums, un tieši šis izteiksmes formas nosaka kā komunikatīvā darbība ir izprotama un interpretējama.¹¹

Šajā gadījumā performatīvajai komunikatīvajai darbībai jeb priekšnesumam ir īpašs ierāmējums: **novietojums telpā** - uz skatuves, plāna vidū, uz paaugstinājuma vai vienā līmenī ar auditoriju, **ierobežojums laikā** (pasaku rīts no 10.00 līdz 11.00, stāstu vakars vai spoku stāstu nakts). Priekšnesums paredz **auditorijas** (skatītāju vai līdzdalībnieku) **klātbūtni** un sevišķu auditorijas **uzmanību** (izslēgt mobilos tālruņus, nečaukstināt konfekšu papīriņšus, daudzi priekšnesuma baudīšanu uzskata par nesavienojamu ar ēdiena un dzēriena baudīšanu, bet stāstnieku brīvdabas festivāli Amerikā paredz stāstu klausīšanos un baudīšanu piknika apstākļos.) Priekšnesums paredz arī īpašu **izpildītāja izteiksmīgumu un meistarību**. Dažādās kultūrās un atšķirīgās dzīves situācijās prasības pret skatuves māksliniekiem un viņu meistarības līmeni variējas – to nosaka auditorijas gaume, mākslinieciskā pieredze un konkrētā žanra performance tradīcijas – kas pieļaujams klaunādē nav iespējams svinīgā koncertā. Tātad performance kā izteiksmīgums jeb mūsu gadījumā stāstnieka izteiksmīgums ir

¹¹ Folklore, culture performances, and popular entertainments. *A Communication-centered Handbook*. Ed. by R. Bauman, New York, Oxford University Press, 1992, p.261

tikai viens no priekšnesuma aspektiem. Priekšnesums – tā ir īpaša saziņas situācija, kur ir kāds, kurš kaut ko prot – stāstīt, dziedāt, dejot, spēlēt utt., iespējams labāk nekā citi, un ir gatavs to nodot auditorijas vērtējumam. ***Komunikācijas efektivitāte ir saistīta ar izpildītāja saziņas kompetenci – viņa spēju izpausties, pilnībā pārvaldīt demonstrējamo iemaņu un noturēt auditorijas uzmanību, savukārt auditorija ir tiesīga vērtēt un paust savu novērtējumu.*** Šajā gadījumā auditorijas vērtējumam tiek nodota izpildītāja saziņas kompetence – ne tik daudz tas, ko es saku, bet kā es to daru, ne tik daudz tas, ko es stāstu, bet kā es to daru. Kaut gan komunikācijas procesā izteiksmīgums var atvirzīties otrā plānā un tā vietu ieņemt saturs, ja konkrētajā situācijā komunikācijas notikuma dalībniekiem informācija ir svarīgāka par izteiksmīgumu. Šajā gadījumā izpildītājs ir atbildīgs auditorijas priekšā un auditorija ir tiesīga vērtēt, pieņemt vēstījumu vai noraidīt, tādējādi līdzdarbojoties komunikācijas procesā.

Priekšnesumu (uzstāšanos, teksta izpildīšanu) bieži raksturo noteiktas ievadfrāzes, piemēram, „reiz sensenos laikos”, un šī ievadfrāze pavēsta, ka mēs klausīsimies pasaku, ja nesekos kāds cits žests, kas apvērš šo ievadfrāzi, piemēram, “ne gluži tik senos kā pagājušā piektdiena”, kas norāda, ka pasakas valodā tiks stāstīts kāds aktuāls, tikko noticis gadījums, kura stāstīšanai var būt ļoti dažādas funkcijas – informēt, izklaidēt, uzturēt sarunu utt. Katrā kultūras sistēmā pastāv noteikti kodi, kā performance tiek vēstīta un kontekstualizēta. Visbiežāk tās ir valodas formulas – ievadfrāzes, īpaša valodas līmeņa lietojums (līterārā valoda, dialekts, sarunvaloda vai vienkāršruna), metaforiskā izteiksmes veida lietojums, paralingvistisko līdzekļu – balss tembra, intonāciju un žestu lietojums, atsaukšanās uz tradīciju, atsaukšanās uz savu kompetenci vai nekompetenci, tās ir tehnikas, kas tiek lietotas, lai izceltu komunikācijas situāciju.

Performances kā priekšnesuma izteiksmīgumu nosaka:

izvēlētā vieta un tās marķējums – skatuve, altāris, arka, pagalms, skolas zāle, parks, brīvdabas estrāde,

īpašs apģērbs vai maskas,

notikuma veids – piemēram gadskārtu svētki publiskā telpā vai ģimenes mājvietā, kāzas, stāstu sarīkojums bibliotēkā vai starptautisks stāstnieku festivāls,

performance vienmēr ir saistīta ar situatīvo un sociālo kontekstu.

Performance ir saziņas situācija ar noteiktu struktūru. Priekšnesumā vissvarīgākais ir veidot saziņu sociāli pieņemamā veidā, ņemot vērā situācijas kontekstu – vai pati situācija pieļauj vai nepieļauj priekšnesumu, vai šis priekšnesums ir akcentējams un

formalizējams, vai tam būs spontanitātes raksturs.

Stāstnieka priekšnesums bibliotekā

Stāstnieka priekšnesums bibliotekā var būt gan neformālas ikdienas komunikācijas daļa, gan formalizēts sarīkojums ar noteiktu programmu, kurā precīzi nosaukti sarīkojuma dalībnieki, viņu priekšnesumi un tiem atvēlētais laiks. Tam var būt gan stingri plānota norises kārtība, gan spontānas novirzes no pasākuma scenārija, klausītājiem iesaistoties un topot par stāstniekiem. Tātad stāstu laiks bibliotekā ir **notikums, tam ir noteikta norises kārtība, plānojums, bet tajā ir atvēlēta vieta improvizācijai un spontanitātei.**

Veidojot atsevišķus stāstīšanas sarīkojumus vai sarīkojumu ciklus stāstītprasmju attīstīšanai, īpaši svarīgi ir:

- uzsvērt un iezīmēt notikumu, tā specifiku – sarīkojuma mugurkauls ir dažādu stāstu stāstīšana un uzklausīšana,
- tam atvēlēto vietu, laiku,
- uzsākšanas un pabeigšanas simbolisko darbību,
- sarīkojuma programmu,
- programmas atvērtību, dodot klausītājiem iespēju pašiem pārtapt par stāstniekiem.

Stāstu laiks bibliotekā ir **publisks pasākums un paredz auditorijas klātbūtni un līdzdarbošanos, šis notikums ir iemesls, lai cilvēki sanāktu kopā.**

Galvenā darbība šajā notikumā ir stāstīšana, kas var tikt papildināta ar muzicēšanu, kustību aktivitātēm, dziedāšanu, bet **stāstīšana, stāsti, iespēja tos klausīties un stāstīt tālāk ir galvenais iemesls, kāpēc cilvēki sanāk kopā.**

Atbilstoši veidojas komunikācijas žanriskā struktūra, kas savukārt nosaka gan komunikācijas, gan performances īpatnības.

Notikuma dalībniekiem ir savas lomas. Priekšnesumā tie ir izpildītāji un klausītāji, skatītāji, dalībnieki. Bez savām parastajām sociālajām lomām stāstu sarīkojuma dalībnieki uzņemas papildus lomas, kas dažādi sadzīvo ar viņu pārējām sociālām lomām. Stāstnieka lomas uzņemšanās ļoti bieži ir sociālais lifts, kas ļauj cilvēkam iegūt jaunus skatupunktus un iespējas sniegt priekšnesumus dažādās auditorijās. Labvēlīgā, uz radošumu, līdzdalību un pilnveidošanos vērstā vidē katrs klausītājs arī ir potenciāls stāstnieks, jo, pārņemot stāstnieka pieredzi, paša pieredzē atklājas

stāstīšanas vērtais. Tātad stāstu laikam bibliotēkā ir milzīgas iespējas piedāvāt: sevis iepazīšanas un pilnveidošanas iespējas ar stāstu palīdzību, dzīvesstāsti, vietu un lietu stāsti ir neatsverams avots vēstures apzināšanā un lokālās identitātes konstruēšanā, līdzdarbojoties kopienas locekļiem, profesionālie joki un izteicieni, kas saprotami tikai vienas profesijas pārstāvjiem, ir tas pamats, uz kura var veidoties tematiski sarīkojumi stāstu laika ietvaros.

Stāstu laiks var noritēt gan kā komunikācija mazās grupās, kur lielākas iespējas spontanitātei un tiešai atgriezeniskai saitei starp stāstnieku un klausītājiem, gan kā plašāki stāstnieku sarīkojumi, kuros piedalās stāstnieki no dažādām vietām, dažādām paaudzēm, un visbeidzot ir iespēja rīkot stāstnieku festivālus, kur stāstnieki sniedz priekšnesumus dažādām auditorijām.

Stāstu laiks bibliotēkā – pasākumu iecere, plānošana, organizēšana

Lai izveidotu nelielu stāstīšanas pasākumu bibliotēkā, ir nepieciešams vismaz viens (daži) stāstnieks(i), kam ir kaut vai neliels stāstu pūrs, kurš var kalpot par pamatu vispirms iepazīstināšanai ar šāda veida sarīkojumiem, un tad jau klausītāju reakcija parādīs, kurā virzienā notikums attīstīsies. No šāda pasākuma var izaugt:

stāstīšanas sarīkojumu cikls auditorijai, kas grib pulcēties, lai klausītos stāstus,

stāstnieku klubs, kurā pulcējas stāstīšanas entuziasti, lai pilnveidotu savu stāstītprasmi, repertuāru un piedzīvotu neaizmirstamu klausīšanās baudu, sadarbojoties ar domubiedriem,

stāstīšanas notikumu – stāstnieku konkursa, sarīkojuma vai festivāla rīkotāju kodols, kuri ir gatavi sarīkot stāstnieku svētkus, iesaistot plašu dalībnieku un klausītāju loku,

stāstnieku apmācību darbnīca jeb kursi, kas piedāvā iespēju katram interesentam tapt par stāstnieku, apzinot savas jau esošās stāstīšanas un saziņas prasmes, apgūstot jaunas iemaņas zinošu pedagogu vadībā un pašam izmēģinot savus spēkus kā stāstniekam kādā no minētajiem stāstnieku sarīkojumiem, kā arī izmēģinot spēkus šādu sarīkojumu organizēšanā,

dokumentējot un arhivējot sarīkojumu laikā izskanējušos stāstus, stāstu

bibliotēkās veidosies mutvārdu stāstījumu arhīvs, kas pavērs plašas iespējas vēstures un mutvārdu tradīciju pētniekiem.

Pastāstīšu pasaciņu (atgadījumu, stāstu, notikumu, joku)

Šī ievadformula ir labs iemesls, lai ikdienas skrējiena apstātos un ar nelielu piepūli nonāktu stāsta pasaulē kopā ar savu klausītāju (klausītājiem). Tas var notikt gan mājās, gan bibliotēkā, gan daudz kur citur. Labs stāsts un meistarīgs stāstnieks pārvar vecuma barjeras un savus dažādos klausītājus aizved no ikdienas pasaules stāsta uzburtajā vidē un dod iespēju kopīgam piedzīvojumam.

No vienreizēja stāstīšanas notikuma vēl neveidojas stāstīšanas tradīcija, bet tas ir labs impulss tradīcijas iedzīvināšanai. Ja bibliotēkā tiek rīkoti atsevišķi pasākumi konkrētām mērķauditorijām - pirmskolas vecuma bērni ar vecākiem, sākumskolas skolēni, dažāda vecuma bērni, kas darbojas lasītāju klubā, vienai konkrētai klasei, vidusskolēniem vai pieaugušajiem, kuri arī var dalīties gan interešu grupās, gan vecuma grupās, gan atbilstoši profesionālajai piederībai, tad stāstu pasākuma rīkotājam noteikti jāņem vērā auditorijas īpatnības - intereses, uzmanības apjoms, līdzdarbošanās iespēju veidi utt.

Viens no simpātiskiem piemēriem, kur stāstīšanas tradīcija iedzīvināta ar populāra bērnu grāmatas tēla palīdzību, rodams Alūksnes bibliotēkā realizētajā stāstīšanas pasākumā, kura ieceres, norises aprakstu, kā arī sarīkojuma izvērtējumu varam iepazīt Ievas Račikas iesūtītajā projekta „Stāstu laiks bibliotēkā” kārtas noslēguma darbā.

Pasākums „Stāsti kopā ar Vinniju Pūku”

Alūksnes bibliotēkā 2009.gada pavasarī (pārskatu sagatavojusi Ieva Račika)

Pasākuma iecere

Alūksnes pilsētas bibliotēkas bērnu literatūras nodaļā organizēt stāstīšanas

pasākumu „Stāsti kopā ar Vinniju Pūku”.

Mērķis:

Veicināt bērnos interesi par lasīšanu un attīstīt stāstīšanas prasmi.

Uzdevumi:

Bibliotēkā izveidot grāmatu izstādi par Vinniju Pūku un viņa draugiem, informēt un iesaistīt pirmsskolas vecuma bērnus (sadarbojoties ar Pirmsskolas izglītības iestādēm) šo grāmatu lasīšanā.

Sagatavot interesantu stāstnieka tēlu – Vinniju Pūku, maska, grims, apģērbs.

Pasākumā ielānot aktivitātes bērniem, lai noturētu bērnu uzmanību un atraisītu stāstīšanai.

Sameklēt atbilstošus (populārākos) stāstus, kurus bērniem nebūtu grūtības papildināt, iesaistīties stāstīšanā.

Plānotā auditorija:

Pirmsskolas vecuma bērni ar vecākiem

Iesaistītie resursi:

Bērnu nodaļas bibliotekāre Ieva Račika iejutās Vinnija Pūka tēlā un teatralizētā stāstījumā pasniedza jautrākos Pūka piedzīvojumus. Taču tā kā Vinnijam Pūkam galvā ir zāģu skaidas, tad viņš daudz ko no saviem piedzīvojumiem aizmirs, tajā brīdī stāstīšanā tika iesaistīti bērni, kuri stāstot palīdzēja Pūkam atcerēties.

Alūksnes bērnu literatūras nodaļas bibliotekāres tika iesaistītas pasākuma organizatoriskajā darbā.

Norises vieta un iekārtojums:

Alūksnes pilsētas bibliotēka, kamīnzāle.

Pasākuma norise:

Vinnijs Pūks ierodas pie bērniem ar dziesmu „Mīni nu, uzmini nu, vai zini tu kā sauc šo lācēnu?” 2-3 min.

Bērni pastāsta vai atpazīnuši, kas pie viņiem atnācis ciemos, kā arī Vinnijs Pūks jautā ko vēl bērni par viņu zina pastāstīt. 3-5 min.

Vinnijs Pūks stāsta par atgadījumu kā iesprūdis alā, kā arī par baismīgo milzu lempi, taču tā kā Vinnijam Pūkam galvā ir zāģu skaidas, tad viņš daudz ko no saviem piedzīvojumiem aizmirs, tajā brīdī stāstīšanā tika iesaistīti bērni, kuri stāstot palīdzēja Pūkam atcerēties. 15 min.

Pūks pārbauda cik labi bērni klausījušies un zina viņa piedzīvojumus, uzdodot 8 jautājumus par viņu pašu un viņa draugiem. 5-8 min.

Vinnija Pūka puzzles likšana (bērni sadalās sešās grupiņās un katrs saliek savu

puzli uz atsevišķiem galdiņiem, arī vecāki iesaistās)5-8 min.
Izkustēšanās kopā ar Vinniju Pūku (visi pieceļas kājās un dziesmas pavadījumā izvingrojas, kā to dara Pūks un viņa draugi). 2-3 min.

Ieceres un notikuma īss apraksts

Pasākums tika iecerēts kā aktīvs un jautrs notikums pirmsskolas vecuma bērniem. Es vēlējos, lai tas ir bērniem saistošs un viņi nejutās atstumti, lai viņi var justies brīvi un iesaistīties jebkurā brīdī, lai viņi katrs sajūt, ka Vinnijs Pūks ir atnācis tieši pie viņa un katra bērna viedoklis, doma stāsts ir kas īpašs un vajadzīgs.

Ar prieku varu teikt, ka pasākuma iecere realizējās. Bērnu vecāku un audzinātāju vērtējums un sajūtas pēc pasākuma bija ļoti pozitīvs. Bet galvenais, ka bērni pasākuma laikā tiešām atraisījās un palīdzēja Pūkam. Bērni ļoti sajūsminājās par puzzles likšanu, kā arī izkustēšanos kopā ar Pūku. Tas arī bērniem palīdzēja vairāk atbrīvoties un uzticēties. Tā kā šo pasākumu atsevišķi apmeklēja piecas PII grupiņas, tad jāsaka, ka grupiņu bērni bija atšķirīgi, dažas grupiņas pasākuma sākumā bija pavisam klusas un nerunīgas, savukārt citu grupiņu bērni jau kopš Pūka parādīšanās uztvēra viņu kā draugu un vēlējās draudzēties un runāties.

Pēc katra pasākuma mani neatstāja sajūta, ka to vēl kādam bērnam vajadzētu redzēt, vēl kādu grupiņu vajadzētu uzaicināt, un šo sajūtu manī radīja tās pozitīvās emocijas, kuras staroja no bērniem. Tāpēc, arī Pūks teica saviem draugiem - bērniem, lai drīzumā gaidot ciemos viņa labāko draugu Sivēnu, tas nozīmē, ka šāda veida pasākumu ir plānots atkal realizēt, tikai šoreiz galvenā varoņa lomā būs Sivēns - ar savu stāstu, raksturu, domām, sajūtām un, protams, bailēm... Taču nešaubos, ka bērni būs tie, kas ar saviem stāstiem Sivēnu iedrošinās raudzīties uz pasauli drošāk.

Manuprāt, bērni šajā pasākumā sajūtās novērtēti un īpaši, jo Pūks vēlējās parunāties ar katru, kurš to gribēja. Vēl bērni droši varēja izteikt savas domas, stāstus, atmiņas, nebaidoties par to, ka kaut kas varbūt nav pareizi. Līdz ar to katrs pasākums bija ar savu- īpašo stāstu un nekad tas nebija tāds pats kā iepriekšējais. Bet tur jau arī ir tā burvība. Savukārt, es šajos pasākumos sapratu, cik stāstniekam - pasākuma vadītājam ir svarīgi prast improvizēt, iziet no dažādām situācijām, un prast atbildēt un bērna jautājumiem bērna valodā.

Es labprāt veicinātu sadarbību šī projekta ietvaros arī ar citām bibliotēkām, būtu jauki, ja bibliotēkas ar saviem pasākumiem varētu doties ciemos pie citām bibliotēkām, tādējādi rodot jaunas idejas, pieredzi, kā arī pasākuma apmeklētājiem tas būtu kas nebijis - jauni tēli un varbūt arī nedzirdēti stāsti.

Šis noteikti ir pozitīvās pieredzes stāsts un tajā redzami iedīgli tradīcijas tālāk

attīstībai pateicoties kopīgiem pozitīviem piedzīvojumiem ar grāmatas varoni un stāsta veiksmīgai kontekstualizēšanai bērna sajūtu un domāšanas pieredzē.

Līdzīgu pieredzes stāstu sadarbībā ar pirmskolas vecuma bērniem varam atrast Siguldas bērnu bibliotēkas pasākuma norises aprakstā.

Pasākums „Pieci kaķi”

Siguldas novada Siguldas pagasta bibliotēka 2009.gada 25. septembrī
(pārskatu sagatavojusi Ieva Ozola)

Stāstītāja lomā iejutās Kaķis-Ieva

Pasākums:

Stāstu laiks no ieceres līdz notikumam. Pieci kaķi

Stāsts tiks stāstīts Siguldas novada Siguldas pagasta bibliotēkas telpās, pēc pasakas motīva.

Cikos?

16.00

Cik cilvēku?

15

Kur?

Siguldas pagasta bibliotēkas telpās, 2. stāvā, pie bērna stūrīša.

Mūzika – pēcpusdienas noskaņas radīšanai – bērnu dziesmiņas fonā, kamēr ierodas mazie klausītāji, skan disks

Novietojums telpā- stāstītājs Kaķa tērpā sēdēs un stāstīs stāstu sēžot uz paklāja, vienā līmenī ar bērniem, paklājs novietots pie bērnu stūrīša, kur novietotas dekorācijas ar dažāda izmēra kaķiem.

Auditorija pirmskolas vecuma bērni no 3 līdz 6 gadiem.

Ieejas biļete- zīmēts, krāsots kaķēns, vai rotaļlieta.

Scenārijs stāstam „PIECI KAĶI”

25. septembris plkst. 16.00

Ievadvārdi - sasveicinos, iepazīstos, un uzrunāju mazos klausītājus

Jautāju, ko zina pa kaķiem?

Kādas pasakas ir dzirdējuši, tautasdziesmas vai dzejoļus.

Noskaitu dzejoli par kaķīti.

J. Poruks „Tracis”

Mazs kaķīts, mazs zaķīts
Uz ceļa satikās.
Un brīnijās.
Kurp lēksi, zaķīti?
Uz kāpostiem, kaķīti!
Un tu tā lēnītēm?
Uz pelītēm!
Kāpostiņš čaukstēja.
Pelīte pīkstēja;
Puisīts klausījās, Sunīts ausījās.
Suns pakaļ zaķīšam.
Puisīts –kaķīšam.
Ak, kas par riešanu,
Kas par skriešanu!

Stāsts par Pieciem kaķiem.

Šis stāsts nebūs par Runci zābakos, kas savu saimnieku par lielu kungu padarīja, tas nebūs arī par kaķīti, kas dzirnaviņas pārdeva velnam. Šis stāsts ir dzirdēts sensenos laikos, kad visi dzīvnieki bija ļoti draudzīgi, tātad reiz sensenos laikos dzīvojoši pieci interesanti kaķi, kas visu laiku ņaudējuši. Jo putraini bija, piens arī bija, bet nebija malkas. Cilvēki un zvēri, kas dzīvojoši tuvumā nesaprata, kāpēc viņi ņaud.

Vai ziniet kā kaķis ņaud? Bērni mēģina ņaudēt. Nu redzat un tā kaķi ņaudējuši ilgu laiku.

Tad pele nākusi no meža ar malku līdz beidzot vairs neizturēja, kaķu ņaudus. Pelīte iegāja pie kaķiem, un saka tā: lai pārstāj kaķi ņaudēt un dod cirvi. Kaķi nesaprot, ko nu iesāks ar cirvi:

Un pelītē stāsta: Ar cirvi dosieties uz mežu pēc malkas. Ieejot mežā atradīsiet labu koku, un nocirtīsiet to, tad jūs iegūsiet daudz malkas, malku uz ragavām uzliksiet un atvedīsiet mājās, un tad iekursiet uguni, un tad varēsiet uzvārīt siltu putru ar ko gardi pieēsties.

Nu visi kaķi steidzās saģērbties. Visi uzvilka siltākās drēbes, jo ārā bija ļoti auksts, jo bija ziema. Uzvilka siltas bikses, siltus džemperus, siltas zeķes, siltas cepures, siltus zābakus, siltus kažokus un devās uz mežu ar lielām ragavām pēc malkas.

Iebraukuši mežā ar ragavām nu kaķi sāka skatīties kuru koku ņemt un cirst. Viens koks bija pa lielu, otrs koks pa resnu, trešais koks atkal pa tievu, un tas bija atkal zarains, un tam atkal nebija zaru, un tā izgājuši visam mežam cauri un nevienu malku nedabūjuši devās mājās, Atnāk mājas un skatās, ka joprojām malka nav, silta plīts ar nav un ēdamais ar nav.

Nu ko pieci kaķi atkal dodas uz mežu. Nu visi kaķi saģērbjas.

Bērni palīdz rādīt, ko nu kaķi velk mugurā atkal.

Visi uzvilka siltākās un sausākas drēbes. Uzvilka siltas bikses, siltus džemperus, siltas zeķes, siltas cepures, siltus zābakus, siltus kažokus un devās uz mežu atkal pēc malkas.

Nu un tagad katrs kaķis bija paķēris pa zariņam, vai pa zaram. Vienam kaķim bija liels zars, otram resns, trešajam plakans, ceturtajam līks un piektajam kaķim bija īsa zariņš.

Bet tagad kaķi lepni nāca mājas astes sacēluši.

Atbraukuši mājās beidzot visi pieci iekūra uguni, un saprata, ka malka ko atveduši ir viena pagale īsa, otra strupa, trešā ne īsti strupa, ne īsti īsa, bet tomēr uguni iekūruši, bet tomēr šiem izdevās iekurt uguni un uzvārīt gardu jo gardu putru, izvārījuši putru, ēda, kā negauši.

Viņi pieēdās labi, pat pāiet nespēja, un turpat kur sēdēja nokrita gulēt .

Nu ko jājiet tad lūkot vai neguļ vēl šobrīd?

Nu stāsts par pieciem kaķiem ir galā, un stāstu jums stāstīja Kaķis Ieva.

Rotaļa Pastāsti par savu kaķēnu

Katram bērnam rokā mīkstā rotaļlieta – kaķītis. Bērns stāsta par viņu.

Vai tev ir kaķis un kāds tas ir?

Ko tavam kaķim patīk darīt?

Kādas ir kaķa īpašības?

Kāpēc tavam kaķītim tas patīk?

Ko viņš dara, kad ir dusmīgs?

U.c.

Ja bērniem ir interesanti klausīties, pastāstu ticējumus un uzdodu mīklas.

Ticējumi.

Ja vakarā ņaud kaķis - būs vējš. Ja kaķis glaužas gar krāsni - gaidāms sals.

Ja kaķis pat sala laikā guļ uz grīdas - nāk silts laiks.

Mīklas

Peļu pūrs uz četrām kājām. kaķis

Maļ dienu maļ nakti, ne miltu, ne pelavu. kaķis

Kas prot kāpt bez trepēm? kaķis

Četri stabi, divi ragi, aizmugurē pātadziņa. pele

Viesis iet pa istabu, garu kārti grozīdams. kaķis

Vienā galā nūja, otrā kamols, vidū peļu kambaris. Kaķis

Cits bērnu ikdienas kultūrā ārkārtīgi populārs žanrs ir spoku stāsti, kura iedzīvināšanas piemēru atrodam Dubultu bērnu bibliotēkā rīkotajā pasākumā. Šajā gadījumā galvenie stāstītāji ir bērni un bibliotēka ir norises vieta, bet bibliotēkas darbinieki – iejūtīgi pasākuma gaisotnes radītāji ar dažādiem izteiksmeslīdzekļiem.

Pasākums „Spoku stāsti”

Jūrmalas bibliotēku apvienības Dubultu bērnu bibliotēka 2009.gada 14.maijā
(pārskatu sagatavojusi Inguna Radziņa)

Pasākums tapis sadarbībā ar sākumskolas „Atvase” bibliotēkas vadītāju, kura arī ir šī projekta dalībiece.

Nosacīti pasākumu varam sadalīt 2 daļās

Bērnu – stāstnieku sacensības skolā.

Noslēgums Dubultu bērnu bibliotēkā.

„Spoku stāstus” izvēlējāmies kā vieglāko tēmu, kas bērnus visvairāk saista un interesē, jo šis ir pirmais šāda veida stāstīšanas pasākums. Pieredze ir – bibliotekārs stāsta – bērni klausās, šoreiz viss bija otrādi. Protams, ka klausītājs nebija tikai bibliotekārs, bet pasākumā piedalījās arī paši Spoki, Papīrllellis Pikucis Papirusa dēls un sākumskolas „Taurenītis” bērni.

Noslēgums Dubultu bērnu bibliotēkā notika 2009. gada 14. maijā plkst. 14.00 .

Jau no 13.30 bibliotēkā sāka ierasties Spoki, kuriem šoreiz bija goda vieta, viņi ieņēma VIP vietas un gaidīja ierodamies bērnus. Protams, kā jau aiz katra sevi cienoša spoka, arī aiz viņiem jau no ielas palika neizdzēšamas, baltas pēdas, kā arī vēlīnāki nācēji balti spociņi. Pēdas un spociņi uz asfalta un bibliotēkā norādīja arī uz pasākuma norises vietas atrašanos. Cienot Spoku tieksmi pēc tumsas (vai vismaz krēslas) bibliotēkas lasītavā logi tika aizklāti un vienīgie gaismas avoti bija sveces, kas arī apgaismoja kāpnēs uz otro stāvu tiem, kuri tumsā tik labi neredz. Ārpusē pie bibliotēkas ārdurvīm bija atstāts reģistrācijas galds tiem, kuri nav Spoki - tur viņi piestiprināja sev spoku zīmīti ar vārdu, lai katrs būtu vieglāk atpazīstams. Ieejot bibliotēkā – kā jau tas pieņemts, viss sākās ar garderobi. Pirmie spoki jau bija uz mēteļu pakaramajiem atstājuši savas baltās drēbes un lasītavā sasēdušies pilnīgi nemanāmi. Protams, ka bērniem tas sagādāja zināmas neērtības, jo bija jāuzmanās neiesēsties kādam Spokam klēpī, bet šeit iztikām bez īpašām sāpēm, tikām cauri ar dažiem spoku vaidiem un kliegzieniem, lai taču tie cilvēki skatās, kur sēžas.

Kad visi beidzot veiksmīgi vietas bija ieņēmuši, klāt esošos apsveica Papīrllellis Pikucis Papirusa dēls, kurš bija ļoti priecīgs par viesiem un stāstīja par savu attieksmi pret spoku stāstiem, jo viņš, kā viņš pats to uzskata, sastāv no vislabākajiem rakstnieku sacerētajiem stāstiem, jo tos kas nav nekas īpašs rakstnieks atdod iespiedējiem, lai liek grāmatā, bet labākie sacerējumi – protams, arī spoku stāsti, nonāk papīrgrozā, kas arī ir viņa – Papīrlleļļa dzimtene, jo viņš ir veidojies no papīrgrozā izmestajiem sacerējumu vīstokļiem. No spoku stāstiem viņam gan ir nedaudz bail, bet tas jau piedod viņa eksistencei tikai asumu. Tā nu arī viņš klausījās stāstus. Sekoja bezgala interesanti bērnu stāsti, kuru vidū bija gan pašsacerēti, gan lasīti un dzirdēti spoku stāsti. Lai tie, kuri nebija Spoki, bērnus labāk varētu saskatīt, stāstītājs turēja rokā spoku apgleznotu burku ar svecīti, jāatzīst, ka šāda veida apgaismojumā stāstītāji izskatījās vairāk kā spociģi. Viesi no sākumskolas „Taurenītis”, kā sveicienu stāstītājiem parādīja teatralizētu spoku stāstu „Skolotājs Vampīrs”.

Noslēgumā skolotāja Rita (sākumskola „Atvase”) stāstītājiem pasniedza balvas gan par labāko izpildījumu, gan par īsāko, garāko, interesantāko utt. spoku stāstu. Bērni saņēma balvās grāmatas un diplomus. Papīrllellis Spoku

vārdā bērniem pasniedza katram savu mazu spociņu, kam bērni katru vakaru varēt stāstīt stāstus ne tikai par spokiem vien.

Visu spoku vārdā sakām paldies šim projektam, kas iedvesmoja šādam pasākumam, kas aizsāka stāstīšanu. Tā, kā bibliotēka atrodas blakus veco ļaužu pansionātam, tad ceram veidot pasākumus arī kopā ar viņiem un sākumskolu „Taurenītis”. Galvenais jau bija – uzsākt, tas nu ir izdarīts, tagad tikai ripināsim to akmeni no kalniņa tālāk.

Stāsti sveču gaismā

Vēl viens interesants piemērs mūsu projektā saistīts ar nelielu pasākumu, kura lielais ieguvums ir emocionāla piesātinātība, stāsta intimitātes īsts piedzīvojums un vēlēšanās turpināt. Tāpēc ierosmei pievienoju arī šo aprakstu, jo tas varētu būtiski mudināt tos, kas kavējas tāpēc, ka kopiena nav pietiekoši liela. Pilsrundāles piemērs parāda, ka var uzsākt arī trijatā.

Pasākums „Mans bērniības stāsts”

Pilsrundāles bibliotēka 2009.gada 24.aprīlī
(pārskatu sagatavoja Aelita Ramane)

Pasākuma mērķis

izmantojot reālus atmiņu stāstījumus par bērniību, kā vienu no stāstu veidiem, lai aiz tiem patvertos no ikdienas rūpēm un, izveidot pasākumu pieaugušo auditorijai.

Auditorija

Pilsrundāles bibliotēkas lasītāji.

Resursi

ar absolūti minimāliem līdzekļiem panācu ļoti sirsnīgu vakaru.

Pasākuma norise:

17:00 – tikšanās sākums bibliotēkā, kad bibliotēku pieskandēja Ucināmās dziesmas (CD);

Es, Aelita Ramane, iesāku vakaru ar nelielu ievadu par to, kāpēc esam sanākušas un pati turpinu savu stāstu par bērnību. Iepriekš izziņoju kluba biedrenēm (~ 10) par pasākuma mērķi, tēmu un par to, lai katra padomā kā veidot savu stāstu, demonstrējot fotogrāfijas iz albūma.

Solveiga Ikerte (viesu mājas „Baltā māja” saimniece, gleznotāja) turpina savu stāstījumu.

Turpina Valērija Liepa (Rundāles pils muzeja gide).

19:00 – tikšanās beigas.

Analīze:

Bibliotēkā jau otro gadu darbojas Lasītāju klubiņš, kad sanāk kopā aptuveni desmit sievietes (no 40-80 gadiem) un mums notiek dažādas plānotas tikšanās.

Veiksmīga, manuprāt, bija ideja par šādiem bērnības stāstiem, jo ikdienā ar lasītājiem iznāk aizrunāties par visu ko un ļoti jūtu, ka seniorēm vajag parunāties ar kādu, kurš viņas uzklausītu. Man pašai gandarījums par to, ka reizēm varu pat ko ieteikt un tā bija ar kādu senu mīlasstāstu mūža garumā, ko karš pārrāva, bet tas jau cits stāsts.

Bijām maz, bet tas tikai veicināja stāstīšanu, ka nevarēja beigt un pats interesantākais bija tas, ka 2 zēni (ikdienas interneta izmantotāji) klusām bija ienākuši un klausījās priekšelpā mūsu sarunas.

Neveiksmīgāk bija tas, ka pavasara laikā laukos viss pakļauts sezonas darbiem un cilvēki tad cenšas izmantot katru brīvo brīdi nevis nākt uz bibliotēku. Rezultātā mēs bijām tikai trīs sievietes. Vēl jāsaka, ka man jāstrādā ar stresu un vairāk jāmacās stāstīt tēlaināk, secīgāk, lai redzu aizrautību acīs.

Ieguvumi

Kārtējā reize, kurā notika brīnums, jo mēs klausījāmies, runājāmies un gaisā bija sajūtama īpaša aura. Tas bija kā psihoterapeitisks pasākums. Mēs negribējām iet uz mājām.

Saruna tika ierakstīta, jo iegādājos diktofonu!

Atsauksmes bija ļoti labas, jo pēc tam jau citas prasīja turpinājumu.

Zaudējumi

tikai tādi, ka varēja tomēr būt kuplāks pulciņš.

Cita iespēja izbaudīt stāstīšanas burvību ir nepiespiesta situācija gan ikdienā, gan īpašās reizēs – svētkos, ceļojumos vai ekskursijās. Projekta *Stāstu laiks bibliotēkā* ietvaros šādu piemēru mums piedāvā Rēzeknes Centrālā bibliotēka, kuri anekdošu stāstīšanu iekontekstualizējuši kopīgā ekskursijā.

Pasākums „Aprīļa anekdotes”

Rēzeknes Centrālā bibliotēka 2009.gada aprīlī (pārskatu sagatavoja Ruta Suseja)

1.daļa

Organizēšana

Pasākuma tēma- anekdotes

Pasākuma nosaukums- „Aprīļa anekdotes”

Aprīļa otrajā pusē Rēzeknes kultūras darbinieki atzīmē ikgadējo Kultūras darbinieku dienu. Tās ietvaros ir plānots „Stāstu laika” pasākums Rēzeknes bibliotēku darbiniekiem ar nosaukumu „Aprīļa anekdotes”. Tā kā kultūras darbinieki dosies ekskursijā uz Alūksnes un Gulbenes rajona vietām, kādā brīvbrīdī plānots stāstīt anekdotes.

Pasākuma mērķis

attīstīt stāstīšanas prasmes bibliotekāriem, veicināt mutvārdu daiļrades attīstīšanu.

Uzdevumi:

izvēlēties visinteresantākās anekdotes;
apzināt un uzaicināt uz pasākumu anekdošu stāstītājus;
instruēt iespējamos stāstītājus par norises gaitu, anekdošu stāstīšanas ilgumu(1.min.30 sek.);
pārsteigt vienu otru un sasmīdināt!!!
analizēt pasākuma norisi.
plānotā auditorija- bibliotekāri.

Norises vieta

brīvā dabā „kaut kur” (domāts anekdošu maratons brīvbrīdī starp kultūras

pieminekļu un objektu apskati).

2.daļa

Dokumentēšana

Rēzeknes Kultūras darbinieku dienā bibliotekāri – anekdošu stāstītāji devās ceļā uz Alūksnes un Gulbenes rajona skaistākajām vietām. Sākotnēji nebija zināms, kurā konkrētā vietā sapulcināt anekdošu stāstītājus. Dienas gaitā pēc Ates dzirnavu (Alūksnes rajons) apskates, turpat uzkalniņā ar skatu uz nelielu ezeriņu, tika izraudzīta vieta anekdošu stāstīšanai. Vadītāja sasauca visus izklīdušos stāstniekus vienkop. Visi sastājās aplī. Anekdošu stāstīšanas norise bija šāda: dalībnieks 3 reizes aptina kamoliņu ap roku, izstāstīja anekdoti un kamoliņu meta nākamajam, tā veidojot zirnekļa tīklu. Noslēgumā katram vajadzēja izrauties no šī tīkla. Pasākums tika filmēts ar video un dokumentēts ar fotogrāfijām. Pirmajam un pēdējam anekdošu stāstītājam bija balvas - garšīgas šokolādes.

3.daļa

Analīze

„Aprīļa anekdotes” izvērtās par aizraujošu, interesantu un smieklīgu pasākumu (dalībnieku skaits 18). Anekdotes bija interesantas, pat nedzirdētas. Anekdošu tematika dažāda: par slimnīcu, Ļeņinu, Dievu, no bibliotēkas dzīves. Nejauši, pārpratuma dēļ, „Aprīļa anekdotēs” bija „iemaldījies” pašsacerēts stāsts „No Raiņa darbu nosaukumiem” – autore Biruta Opencāne. Anekdotes tika stāstītas gan latviešu, gan krievu valodās. Secināju, labs veids, kā veicināt integrāciju, pieņemt citādo, atšķirīgo, jo smiekliem nav tautības.

Tā kā norises vieta brīvā dabā konkrēti nebija zināma, pastāvēja risks, ka plānotais un iecerētais var neizdoties divu iemeslu dēļ: neatrastu piemērotu vietu pasākuma novadīšanai un nepietiktu laika anekdošu izstāstīšanai.

Piemērota vieta tika atrasta. Vienīgais un lielākais trūkums – laiks. Stāstnieki bija sagatavojuši daudz anekdošu, bet pietrūka laika to izstāstīšanai, līdz ar to bija jūtama steiga un satraukums. Kopumā pasākuma iecere sakrita ar realizāciju.

Nākamajā bibliotēkas seminārnodarbībā tika rādīta prezentācija par stāstīšanas prasmju apguvi, kā arī tika rādīts nofilmētais materiāls par „Aprīļa anekdotēm”.

Es pirmoreiz organizēju šādu pasākumu. Nācās saskarties ar dažādiem viedokļiem no dalībnieku puses: gan labvēlību, pretimnākšanu (man ir

interesanta anekdote, ko izstāstīt, draudzene atsūtīja no Izraēlas) , gan arī pilnīgu noliegšanu (sak` nu ko jau es tur iešu ākstīties...). Svarīgi bija atrast ideju, lai visiem būtu ko teikt un būtu interesanti.

Turpmākā sadarbība?! – „Aprīļa anekdotes” septembrī...”.

Šajā nodaļā aplūkoti piemēri parāda to pasākumu daudzveidību un atšķirīgās auditorijas, kas var būt aizsākums stāstīšanas tradīcijai, ja pasākuma pēcgārša rosina vajadzību to atkārtot un attīstīt.

Par atkārtošanos kā tradīcijas pamatu

Stāstīšanas sarīkojumu ciklā pasākumu regularitāte jau ir labs pamats noturīgu stāstīšanas, klausīšanās vajadzību un prasmju veidošanai dalībnieku vidū. Projekta „Stāstu laiks bibliotēkā” ietvaros viens no interesantākajiem piemēriem ir Ventspils Pārventas bibliotēkas pieredze.

Pasākums „Pārventas atmiņu stāsti”

Ventspils Pārventas bibliotēkā 2009. gada 15. jūnijā
(pārskatu sagatavojusi Igeta Gredzena)

2009. gada 15. jūnijā Pārventas bibliotēkā notika kārtējais stāstīšanas pasākums „Pārventas atmiņu stāsti”. „Pārventas atmiņu stāsti” ir regulārs pasākumu cikls, kurš jau otro gadu notiek Pārventas bibliotēkā. Tā mērķis ir apkopot un saglabāt esošo un bijušo pārventnieku atmiņu stāstus un dokumentālas liecības par Ventas labā krasta pilsētas vēsturi (ielām, mājām, cilvēkiem un notikumiem), kas tālāk nododamas jaunākajai paaudzei. Līdztekus šim pragmatiskajam mērķim un taustāmajiem ieguvumiem ir izveidojusies vecākās paaudzes (un ne tikai) ļaužu kopa, kuriem ir vienādas intereses, iespēja tikties, atcerēties sen aizmirstus notikumus un ļaudis, dalīties atmiņu stāstos un justies noderīgiem. Ja pirmajos pasākumos vēl valdīja šaubas par to, ka „manas nenozīmīgās atmiņas var kādu interesēt”, tad tagad Pārventas stāstnieki labprāt izstāsta savas atmiņas par kādu notikumu vai situāciju.

Jāpiebilst, ka Pārventa kā pilntiesīga pilsētas daļa Ventspilij tika pievienota 20. gs. 20. gados – līdz minētajam laika periodam tā atradusies Sarkanmuižas pagasta teritorijā. Tādējādi pārventnieku sadzīve vēl pat 20. gs. 30.–50. gados vairāk līdzinājās pagasta ciema iedzīvotāju dzīves ritmam nekā pilsētnieku

sadzīvei. Līdz ar to pārventnieku atmiņās vēl dzīvi ir mājvārdu nosaukumi, tuvākas attiecības ar kaimiņiem, kā tas raksturīgs Latvijas laukos. Būtiskas izmaiņas pārventnieku dzīvē sākas līdz ar 20. gs. 60. gadiem, kad šajā pilsētas daļā tika uzsākta lielu uzņēmumu un daudzstāvu māju celtniecība un iedzīvotāju sastāva maiņa (ieceļotāji no PSRS republikām).

15. jūnija „Pārventas atmiņu stāstu” pasākums tika veltīts divām Pārventas ielām – Talsu un Tārgales ielai. Tajā piedalījās 19 stāstnieki. Neklātienē tika izstaigātas minētās ielas, fiksētas atmiņas par esošajām un jau nebūtībā aizgājušajām mājām un ļaudīm. Piemēram, stāsts par Talsu ielas 3. māju, kur 1940. gadā uz mājas gala sienas līdz ar padomju varas ienākšanu tika demonstrētas padomju propagandas filmas. Brīvvalsts laikos netālu atradusies zupas virtuve. Vienā no kino seansu demonstrēšanas reizēm kāds čigāns dziļdomīgi noteicis: „Vecie kungi zupu deva, jaunie tikai bīdes rāda...”

Veltas stāsts par Talsu ielas 33. māju, kurā dzīvojušas māsas Lukašēviņas (vācu preilenes), kuras bijušas ļoti labi ieredzētas vietējo vidū – izglītojušas daudzas pārventnieku meitenes, nodarbojušās ar labdarību. Veltas teiktais: „Es tā gaidīju, kad mana vecāmamma mani ņems līdz ciemos pie preilenēm, jo tad es tikšu pacienāta ar visgaršīgākajiem cepumiem pasaulē no bufetes augšējā plaukta...”

Vairāku pasākumu cienīga ir Smiltnieku mājas vēsture, kura atradās Tārgales ielā 4 un šobrīd pārcelta uz Piejūras brīvdabas muzeju. Mājas saimnieces Valentīnas Žūkas fenomenālā atmiņa saglabājusi vairākos sējumos apkopojamus stāstus, kurus ir fiksējuši gan Ventspils muzeja speciālisti, gan dzīvesstāstu apkopotāja Māra Zirnīte. Valentīnas māsiņa Mirdza Putniņa no Tārgales ielas 6 (jau neesošās mājas) gandrīz par katru māju zināja, ko stāstīt un atcerēties. Viens no svarīgākajiem bibliotēkas uzdevumiem ir būt par starpniekiem un šos stāstus aizvadīt līdz jaunākajai paaudzei, rosinot viņus veidot savu, unikālo stāstu par Pārventu.

Šeit norādīta attēlu galerijas adrese, kurā apskatāmas fotogrāfijas no pirmajiem „Pārventas atmiņu stāstu” pasākumiem.

http://www.biblioteka.ventspils.lv/parventas_biblioteka/galerija/

Par stāstnieku klubiem, festivāliem un

konkursiem

No mana viedokļa ideāls modelis stāstīšanas tradīciju iedzīvināšanai, pārmantošanai un popularizēšanai ir stāstnieku klubs vai pulciņš bibliotēkā, kur tā dalībnieki uz nodarbībām pulcējas vienu reizi nedēļā, ja tas ir skolēnu stāstnieku klubs, un reizi vai divas mēnesī, ja tie ir pieaugušie, kas vēlas izkopt savas stāstīšanas iemaņas un prasmes. Stāstnieku kluba aizsākumam pietiek ar pieciem–septiņiem interesentiem, kuriem ir kopīgs mērķis stāstīt un klausīties stāstus. Stāstnieku kluba funkcionēšanā liela nozīme ir arī tālākiem mērķiem, no kuriem viens ir saistīts ar vēlmi sagatavot publisku priekšnesumu, kurā kluba (pulciņa) dalībnieki kaut ko stāsta plašākai auditorijai.

Stāstīšana ir performance, priekšnesums. Stāsta performances sagatavošana, tās realizēšana un padarītā izvērtējums ir labs pašpilnveidošanās un stāstniecības tradīciju iedzīvināšanas mehānisms. Šādā veidā pirms trim gadiem tika sagatavots I Kurzemes stāstnieku festivāls „Ziv’ zup”. Sākumā tās bija regulāras ikmēneša nodarbības interesentu grupai, no kuras izveidojās gan Kurzemes stāstnieku pamatkodols, gan stāstnieku festivāla organizatoru komanda.

I Kurzemes stāstnieku festivāla projekts (sk. 2. pielikumu), kurš tika sagatavots, lai dotu iespēju projektā „Pieaugušo stāstītprasmju attīstība: eiropiešu skatījums”¹² iesaistītajiem stāstniecības tradīciju interesentiem izmēģināt savus spēkus kā stāstniekiem un stāstu sarīkojuma rīkotājiem.

Vispirms tika noformulēti stāstnieku festivāla mērķi un uzdevumi.

Tā kā tas bija jauns festivāls, tad bija svarīgi atrast tā zīmi jeb simbolu, kas atspoguļo festivāla koncepciju un veicina tā atpazīstamību nākotnē. Par festivāla simbolu tika izvēlēta zivs, jo stāstītprasmju apmācības projektu realizēja sabiedriskā organizācija „Kūrava”, kuras mītne atrodas Kuldīgā, pašā Ventas krastā. Gar tās logu bieži savu ceļu mēro makšķernieki, bet viens no Kuldīgas zīmoliem ir pilsētas svētki „Lido zivis”. Pats zivs simbols ir ļoti ietilpīgs, jo saistās ar bagātību (zivju zvīņas) un veselību (zivs ikri).

Tā kā bija plānots, ka šis pasākums notiks brīvā dabā, tāpēc sākotnēji tika paredzētas vairākas alternatīvas norises vietas, kuras tika izvēlētas atbilstīgi laika

¹² Sabiedriskās organizācijas „Kūrava” realizēts divgadīgs starptautisks projekts ar vācu un skotu stāstnieku līdzdalību, kas bija paredzēts pieaugušo stāstītprasmju attīstīšanai un pieredzes apmaiņai starp dalībvalstīm stāstīšanas tradīciju apgūšanas un pārmantošanas jomā.

apstākļiem. „Pasaku dienvidus” bija sarīkojums ar precīzi plānotu stāstnieku uzstāšanās secību un iepriekš zināmu programmu ar minimālu klausītāju iesaistīšanu, savukārt sarunas pie zivju zupas katla bija iecerētas kā interaktīvs sarīkojums ar klausītāju iesaistīšanu, kur zivju zupas šķīvis tika mainīts pret stāstu. Vakara stāstu laiks bija neformāls sarīkojums, kura norises kārtība veidojās uz vietas – to noteica paši vakara dalībnieki, viņu stāsti un to tematiskā ievirze.

Nākamajos gados festivālam veidojās vairāku dienu programma, paplašinājās sarīkojumu spektrs, pieauga dalībnieku skaits un iesaistījās arī sadarbības partneri no citām valstīm (sīkāk sk. 2. pielikumu).

Trijos gados festivāls ir kļuvis par nozīmīgu Kurzemes kultūras faktu, tam ir atpazīstamība Latvijas kultūras kontekstā, un tas ir nozīmīgs stāstniecības tradīciju iedzīvināšanas, popularizēšanas un pārmantošanas modelis mūsdienu situācijā. Festivāla dalībniekiem tas ir pavēris jaunas pašizpausmes iespējas dažādās situācijās un kontekstos.

Stāstnieku klubu veidošanās „Stāstu bibliotēkās” var būt labs pamats jauna stāstnieku festivāla vai ieinteresēto stāstnieku līdzdalībai jau esošajos stāstnieku festivālos, tādējādi pilnveidojot savu meistarību un līdzdarbojoties stāstniecības tradīciju iedzīvināšanā.

Vēl viens modelis, kas labi uztur stāstīšanas tradīcijas bērnu un jauniešu vidē, ir stāstnieku konkurss. Tradicionālās kultūras pamatu apgūšanas programmas „Pulkā eimu, pulkā teku” rīkotie folkloras konkursi stimulē individuālo prasmju un iemaņu attīstību dialogā ar tradīciju un dod iespēju radoši izpausties programmas dalībnieku individualitātei dažādos folkloras žanros.

Konkursu mērķis nav noskaidrot uzvarētāju, bet ļaut dalībniekiem individuāli izpaust sevi folkloras kopas, novada un valsts mērogā un ieraudzīt savus sasniegumus, veiksmes un neveiksmes plašākas pieredzes kontekstā.

Konkursu būtisks elements ir nozares ekspertu vērtējums, kas iezīmē tradicionālās kultūras apgūšanas un pārmantošanas stratēģiju un taktiku.

Nu jau 13 gadu „Pulkā eimu, pulkā teku” (PEPT) ietvaros notiek stāstnieku konkurss „Teci, teci, valodiņa!” un 11 gadu – „Anekdošu virpulis”. Stāstnieku konkursa „Teci, teci, valodiņa!” modelis laika gaitā nav īpaši mainījies: piecās–septiņās minūtēs jāpiesaka sevi un jāizstāsta trīs žanriski atšķirīgi stāsti: 1) pasaka, 2) gadījums, 3) anekdote, ātrruna vai joks. Konkursam attīstoties, iedibinājušās „ķēniņu cīņas” – trīsreizēju konkursa uzvarētāju sacenšanās par konkursa galveno balvu. Jau vairākus gadus konkursa pusfināli notiek apmēram 10 Latvijas vietās, tajos piedalās ap 400 dalībnieku, finālā Rīgā sacenšas ap 80–110.

Abi stāstnieku konkursi aptver visus mūsu valsts novadus, iesaistot gan folkloras kopu dalībniekus, gan citus interesentus. Visprecīzāk konkursa notikumu atspoguļo tā nolikums, kurš definē mērķus, nosauc rīkotājus, apraksta piedalīšanās un vērtēšanas kārtību. 2009. gada stāstnieku konkursa „Teci, teci, valodiņa!” nolikums (sk. 3. pielikumu) un „Anekdošu virpuļa” nolikums (sk. 4. pielikumu) var kalpot par ierosinājumu citu stāstnieku konkursu nolikumu izveidei un stāstnieku sacensības iespēju apzināšanai stāstniecības tradīciju popularizēšanā.

Guntis Pakalns

Stāstīšanas pasākumu dokumentēšana un ierakstu arhivēšana

Stāstu stāstīšana un klausīšanās – vai nu kā spontāns notikums, vai kā organizēts pasākums – ir kopīgs piedzīvojums. Dažkārt ir žēl, ka pēc tam, kad šis notikums ir beidzies, var tikai aptuveni atcerēties gan pašus stāstus, gan to īpašo noskaņu, ka laika gaitā tas viss it kā „izgaist nebūtībā”... Tradicionālajā kultūrā nācās paļauties uz mutvārdu kultūras un atmiņas iespējām. Jaunākos laikos vairāk pierasts uzticēties dažādām tehnoloģijām, kas gan nespēj pilnībā aizstāt tiešu komunikāciju starp cilvēkiem un paaudžu laikā izkoptos pamatzināšanu tālāknodošanas mehānismus (kas, starp citu, cieši saistīti ar stāstniecības tradīcijām). Te gan jāpiebilst, ka iespēja pierakstīt ļauj atbrīvot atmiņu jauniem iespaidiem.

Lai kaut daļēji saglabātu stāstīto un pavēstītu par to tiem, kas nav bijuši klāt, pastāv dažādas tehniskās dokumentēšanas iespējas. Katrai no tām ir savas priekšrocības un trūkumi, neviena nevar saglabāt jūsu pārdzīvojumu un pasākuma noskaņu pilnībā. Kādreiz likās, ka pierakstīti teksti un notis palīdzēs „izglābt izzūdošās tautas tradīcijas”, – taču uz papīra nav iespējams pilnībā atveidot, piemēram, stāstītāja balss intonāciju, acu kustības, neverbālo komunikāciju ar klausītājiem. Un pat

vismodernākās tehnoloģijas nespēj fiksēt visu, kas stāsta laikā notiek stāstītāja un klausītāju galvās – kā tur „rosās” asociācijas, atmiņas, pieredze, stereotipi, emocijas, problēmas, cilvēku attiecības u. tml.

Dažu pēdējo gadu laikā strauji nomainījušās ierakstīšanas un dokumentēšanas tehnoloģijas, radot jaunas iespējas un arī jaunas problēmas: pārejot uz digitālo fotografēšanu un digitālo ierakstu, gandrīz neko vairs nemaksā datu nesēji – nav nepieciešamības taupīt filmas, lentes vai kasetes, vajadzīga tikai samērā neliela vieta uz datora cietā diska. Daudz vienkāršāk ir pagatavot materiālu kopijas un nosūtīt tās citiem. (Bet grūtāk ir šos daudzumu pārskatāmi arhivēt un visu nepieciešamo pārrakstīt uz papīra.) Katrā iestādē un māsaimniecībā ir arvien vairāk aparātu, ar kuriem iespējams fotografēt, ierakstīt skaņu un video, to lietošana kļūst arvien vienkāršāka. Taču tas nemazina „cilvēciskā faktora” nozīmi – neatceļ pamatjautājumus par to, kā un kāpēc attiecīgais fakts dokumentējams, ko darīt ar savāktu materiālu, kam to drīkst un kam var uzticēt, ko no tā, kā un kur arhivēt. Tāpat no „cilvēciskā faktora” atkarīgs, vai ar pieejamo ierakstu tehniku tiks iegūts tās iespējam atbilstīgas kvalitātes vai maksimāli iespējamais nekvalitatīvākais ieraksts.

Mutvārdu stāstīšanas situācijām (intervijām, spontānai stāstīšanai, stāstīšanas pasākumiem u. c.) nav savas īpaši striktas dokumentēšanas specifikas. Atšķirība varētu būt tā, ka lielākajā daļā gadījumu stāsti ir visai garī laika ziņā, tie var nebūt vizuāli īpaši dinamiski, tāpēc tos var būt grūti samontēt īsā videoklipā, rādīt televīzijā (vai pie televīzijas pieradušiem skatītājiem) un to pārrakstīšanai uz papīra būs vajadzīgs ilgāks laiks.

Tālākajās piezīmēs nesolu sistemātisku un vienīgo „pareizo” aprakstu par to, kā būtu dokumentējami stāsti un dažādas stāstīšanas situācijas, bet tikai atgādināšu dažas nianšes, kas varētu būt svarīgas tiem, kas sāk nodarboties ar stāstīšanas pasākumu dokumentēšanu.

Runājot par dokumentēšanas aparatūru, ar to domāta galvenokārt videokamera (ar mini DV kasetēm vai cieto disku), digitālais diktofons un digitālais fotoaparāts (vai aparāti, kuri var veikt to funkcijas) – kur saprotams, par kuru no tiem ir runa, vai kopējie principi līdzīgi, tas nav īpaši norādīts.

Kāpēc dokumentējam?

Ir jābūt priekšstatam par to, kādi ir dokumentēšanas mērķi. Parasti tie ir vairāki, tāpēc jāapzinās, kas ir prioritārie. Atbilstīgi šiem mērķiem iespēju robežās jāizvēlas tehniskās iespējas un dokumentēšanas veidi.

Ja vēlaties „vienkārši ierakstīt” un varbūt pavēstīt draugiem, paziņām un projekta partneriem, ka jums ir bijis šāds notikums, vēlaties to neaizmirst un kādreiz

noklausīties vēlreiz, tad var pietikt ar pasākuma audioierakstu un fotogrāfijām. Ja tikai fotografēsiet, tad jāērķinās, ka nāksies pašiem mutvārdos vai rakstiski stāstīt, cik interesanti stāsti bijuši. Ja būs tikai audioieraksts, tā klausītājiem nāksies iztēloties, kādi izskatās stāstītāji. Ja tikai uz papīra pierakstīsiet spilgtākos stāstus, tad paliks atmiņas un šie pieraksti. Video sniegs pilnīgāku ieskatu, bet prasīs vismaz viena cilvēka aktīvāku rosīšanos pasākuma laikā, kas var novērst uzmanību no stāstnieka, turklāt var būt jāiegulda vairāk laika un līdzekļu materiāla apstrādē pēc pasākuma. Jāatceras, ka filmējami un fotografējami būtu ne tikai stāstītāji (kaut parasti viņiem vienīgajiem ir pievērsti klausītāju skatieni), bet arī klausītāji un vieta, kur pasākums notiek.

Cits mērķis būtu pavēstīt par jūsu pasākumu preseī, plašsaziņas līdzekļiem. Publicitāte mūsdienās ir ļoti svarīga. Šī informācija ļaus, kaut netieši, „būt klāt” šajā pasākumā tiem, kas nav varējuši vai vēlējušies ierasties. Ziņa par notikumu tiks saglabāta gadiem ilgi uz papīra un/vai internetā – un arī jūs, nevis tikai žurnālisti, esat atbildīgi par tās kvalitāti. Fotografējot jācenšas iegūt arī tādas „bildes”, kur viens vai daži attēli spētu pavēstīt maksimāli daudz par to, kas pasākumā notika, kādi bija stāstītāji un kāda noskaņa. Svarīgi ir prast īsi (atbilstīgā apjomā) pastāstīt vai uzrakstīt svarīgāko. Noteikti jāpārbauda, vai precīzi pierakstīti cilvēku vārdi un uzvārdi.

Vēl cits mērķis būtu iegūt materiālu, ko var izmantot radiatorājumā vai televīzijā (nenovērtējiet par zemu arī reģionālo un interneta raidītāju iespējas) vai no kura varētu izveidot filmu. Te nu jāpievērš īpaša uzmanība ieraksta kvalitātei. Derētu uzfilmēt arī kādu īsu interviju un papildu kadrus montāžai – kur dažādos rakursos redzami klausītāji un vide. Montējot video, jāērķinās, ka „īsā versija” var prasīt daudz vairāk laika un darba nekā vienkāršs pasākuma vai tā daļas ieraksts „no sākuma līdz beigām”. Arvien vairāk te iespējams paveikt, pašiem izmantojot atbilstīgi aprīkotu mājas datoru.

Ja domāts ierakstītos videomateriālus izmantot galvenokārt mācību nolūkos – vērot, vērtēt un analizēt sevis vai citu uzstāšanos un sarīkotos pasākumus, tad īpaši svarīgi būtu dokumentēt visas vajadzīgās detaļas, kā stāstītāja žestus un ķermeņa valodu, tātad nevajadzētu aizrauties ar tuvplāniem un „mākslu” brīdī, kad stāstītājs žestikulē un kustas. Ja notiek dialogs ar klausītājiem, būtu vēlams parādīt arī viņus. Tas attiecas arī uz dokumentēšanu folkloras vākumiem.

Ja vēlaties ierakstītos materiālus publicēt internetā (piemēram, www.youtube.com) vai pārsūtīt ar tā palīdzību, būtisks ir datu apjoms – kaut gan arī šeit iespējas strauji pieaug. Failu izmēru var samazināt, bet tad pazemināsies kvalitāte. Ja fails ir tik liels, ka to nevar sūtīt pa e-pastu, ieteicams izmantot failu izvietošanu serverī – šī teksta rakstīšanas brīdī Latvijā ērti lietojams bija: www.failiem.lv.

Ieraksts var tikt izdarīts, domājot vispirms par tā izmantošanu pētnieku, zinātnieku,

novada vēstures vai stāstītāju draugu un radnieku vajadzībām, par tā saglabāšanu „nākotnei” un nodošanu kādam arhīvam. Arī tad, ja ieraksts liekas nepieciešams tikai tāpēc, lai dzirdēto pārrakstītu uz papīra (piemēram, veidojot grāmatu, rakstu, anekdošu krājumu vai muzeja materiālu), ar to būs vieglāk strādāt, ja tas būs iespējami augstākas kvalitātes (piemēram, stereo skaņa vienmēr būs labāk uztverama par mono). Un ir vērts padomāt, vai ieraksts tiešām jāizdzēš, kad teksts pārrakstīts.

Visos gadījumos vajadzētu pierakstīt ieraksta laiku un vietu, personu vārdus un uzvārdus, pasākuma nosaukumu – ja pašlaik jums tas varbūt tāpat skaidrs, tad katram būs prātā situācijas, kad pēc kāda laika jāraksta atskaites vai jāidentificē cilvēki, kas redzami senākās fotogrāfijās... Ziņas jāpieraksta tā, lai tās būtu pēc iespējas ciešāk saistītas ar ieraksta kopiju, piemēram, uzrakstot uz DVD diska vai kasetes (nevis tikai uz vāciņa, ko viegli var sajaukt vai pazaudēt) un/vai attiecīgi izmainot faila nosaukumu (ar funkciju Rename). Uz papīra vai pievienotā failā (kas marķēts līdzīgi) ir noderīgi pierakstīt plašākas ziņas par notikumu un tā dalībniekiem.

Ieraksta kvalitāte

Gandrīz visiem aparātiem mūsdienās lietošana ir maksimāli vienkārša, tie paredzēti lietotājiem ar minimālām priekšzināšanām, tāpēc nevajag baidīties tos izmantot. (Pārbaudiet, vai esmu te pareizi uzrakstījis: ierakstu (rec.) apzīmē aplis sarkanā krāsā, atskaņošanu (play) – pa labi vērsts trijstūris, pauzi – divas vertikālas svītriņas, apturēšanu (stop) – kvadrāts, „pārtīšanu” – divi attiecīgajā virzienā vērsti trijstūri.)

Brīvākā brīdī ir vērts iepazīties ar instrukciju, uzzināt par iespējām, kuras varbūt uzreiz nav pamanāmas. Ja lietojat kādu ierīci pirmoreiz, noteikti jāatrod laiks to mierīgi „izpētīt” – kā ieslēgt, kā apturēt, kā noklausīties vai noskatīties ierakstīto, kā to izdzēst vai neizdzēst. Ir vērts noskaidrot, kādus iestatījumus iespējams mainīt (un vai iepriekšējais lietotājs tos nav izmainījis), jo sevišķi:

- 1) ieraksta kvalitāti – labāk izvēlēties augstāko, ja vien to ļauj atmiņas lielums;
- 2) skaņas ieraksta līmeni – tas var būt tikai automātiski vai arī ar roku regulējams (ja pastāv abas iespējas, vēlams izmantot manuālo, bet tad ieraksta laikā aparātam visu laiku jāpievērš uzmanība; jāņem vērā, ka pieskārieni diktofonam būs dzirdami);
- 3) skaņas „uzlabošanas” funkcijas (piemēram, fona un zemo frekvenču vājināšana, atbalss palielināšana vai mazināšana u. tml.) vēlams atslēgt, jo var izrādīties, ka šie uzlabojumi nevēlami iespaido ierakstāmo skaņu; daudz precīzāk un ērtāk ierakstu var rediģēt datorā (ērta bezmaksas programma ir: <http://audacity.sourceforge.net/>);
- 4) iespēja, ka ierakstīšana ieslēdzas automātiski, reaģējot uz pietiekami skaļu skaņu (voice operated recording u. tml.), ir jāatslēdz, jo citādi ieraksts būs saraustīts un bez teikumu sākuma;
- 5) videokamerai, kamēr tā nav pietiekami apgūta, labāk lietot tikai automātiskos režīmus.

Noteikti jāizmēģina, kā mainās ieraksta kvalitāte atkarībā no attāluma līdz runātājam, cik spēcīga ir mikroфона virziendarbība – ierakstiet dažādus variantus un noklausieties (vēlams izmantot labas austiņas vai arī iekopēt materiālu datorā un izmantot kvalitatīvu pastiprināšanas iekārtu; nepaļaujieties uz diktoфона mazo skaļrunīti – tas domāts, lai pārliecinātos, ka ieraksts vispār izdarīts)! Austiņas kontrolei ieteicams izmantot arī tad, kad ierakstāt nozīmīgāku pasākumu vai interviju, – un lai neizbrīna tas, cik atšķirīgi notiekošo „dzird” jūsu ausis un ieraksta ierīce.

Tiek diskutēts par to, kāds ir mikroфона optimālais attālums no runātāja. Dažādiem mikrofoniem tas ir dažāds, ieraksta aparatūrā vai tieši mikrofonā var būt iespējas izmainīt tā jutīgumu un virziendarbību. Mikroфона optimālais attālums atkarīgs arī no situācijas (vai intervētais labi jutīsies, ja jūsu roka ar aparātu atradīsies viņam pārāk tuvu; vai kaut ko dzirdēsiet, ja ar diktofonu sēdēsiet zāles pēdējā, nevis pirmajā rindā). Ja ir tikai viens runātājs, optimāls varētu būt pusmetra vai metra attālums, ja vairāki, tad lai attālums no visiem būtu pēc iespējas vienāds. Mikroфons vai diktoфons ar iebūvētiem mikrofoniem jānovieto uz mīksta paliktņa, lai ierakstu neiespaidotu piesitieni un citi tamlīdzīgi trokšņi, labi noder īpašs statīvs. Āra apstākļos vēja radītā trokšņa slāpēšanai ieteicams izmantot īpašos mikroфона uzliktņus, kurus jāatceras noņemt, kad tie vairs nav nepieciešami.

Jāturas tālāk no dažādiem trokšņu avotiem – ventilatoriem, datora un projektorā, bet intervijas laikā – skaļi tikšošā pulksteņa vai blakusistabā skanoša radio, televizora. Varbūt tos var izslēgt. Veiciet pārbaudes ierakstu, lai noteiktu, kā to ietekmē cilvēku rosīšanās, telpas atbalsis, āra trokšņi (var būt nepieciešams aizvērt logu)! Savu uzmanību un piekrišanu ieraksta laikā labāk paust ar žestiem, nevis vārdiem (skaņām).

Ja pasākums tiek apskaņots, ieraksta izdarīšanai jānovērtē dažādas iespējas. Ja izpildītāji labi izmanto mikrofonu un apskaņošanas sistēma darbojas nevainojami, labs risinājums var būt ieraksta ierīces novietošana pie skaļruņiem (varbūt jāpārslēdz zemāka jutība). Var lūgt apskaņošanas sistēmas operatoru pieslēgt ierīci tieši mikserpultij (vēlams laikus sagādāt nepieciešamos vadus). Jāievēro, ka šajos gadījumos tiks ierakstīts tikai tas, kas nonāk apskaņošanas sistēmā. Cits variants, it īpaši, ja tiek lietots viens mikroфons uz statīva, – novietojiet (piestipriniet) savu ierīci tuvu šim mikrofonam!

Mūsdienu audio un video ierakstu ierīces parasti ļauj ierakstīt vairākas stundas ilgu pasākumu vai interviju, tāpēc nav pārlietu jānopūlas, ik pa brīdim tās ieslēdzot un izslēdzot. Taču digitālo ierakstu sadalīt atsevišķos failos ir vienkāršāk jau ieraksta laikā (nospiežot „stop” un tad ieraksta pogu), nevis vēlāk, izmantojot datoru. Jārēķinās ar Mērfija likumu paradoksiem: visinteresantākais parasti notiek tad, kad ieraksta aparatūra ir tikko izslēgta, kad aizmirsies to ieslēgt, kad tiek mainīta kasete vai akumulators, kad atmiņa ir pilna, kad beidzas baterijas vai aparatūra vispār

aizmirsta mājās. Vienmēr jābūt līdzī pietiekami lielām bateriju, atmiņas karšu, kasešu rezervēm – labāk paņemt vairāk, nekā lai svarīgākajā brīdī kaut kā pietrūkst vai kaut kas nedarbojas. Vērts apdomāt dubultu ieraksta nodrošinājumu (piemēram, videokamera un diktofons).

Videoierakstam (arī filmējot ar atbilstīgu digitālo fotoaparātu) ir jāizmanto statīvs. Svarīgi, lai tas būtu stabils un pēc iespējas smagāks. Laikus noskaidrojiet un izmēģiniet, kuras skrūves un cik stipri jāpievelk, lai kameru varētu plūdeni pagriezt un ērti nofiksēt! Apgūstiet šīs darbības savlaicīgi, nevis darba gaitā! Ja nav iespējams iegādāties vai aizņemt statīvu, jāmeklē citas iespējas, lai kamera (tās fiksētais attēls) lieki nekustētos – nelietot pārmērīgu palielinājumu (zoom; noteikti nelietojiet to, kas saucas digital zoom!), mēģiniet kameru piespiest pie ķermeņa (nevis turēt izstieptā rokā), novietot to uz galda, atbalstīt pret sienu vai kādu stabilu priekšmetu; taču vairākumā gadījumu tas nespēs aizvietot statīvu un šādu ierakstu būs grūti skatīties un izmantot. Raksturīgas filmētāja iesācēja kļūdas ir bieža palielinājuma maiņa, strauja un haotiska kameras kustība, kā arī sarunas filmēšanas laikā – čuksti tuvumā būs dzirdami daudz labāk par stāstījumu tālumā. Nokavējot ieraksta ieslēgšanu kaut tikai dažas sekundes, stāstījumam var pietrūkt pirmo vārdu vai teikumu, līdz ar to krietni ierobežotas būs visa ieraksta izmantošanas iespējas.

Filmēšanai svarīgi ir atrast īsto vietu: lai stāstītājs būtu labi apgaismots un redzams (kamerai nav noteikti jāatrodas filmētāja acu augstumā), lai aiz viņa nebūtu spilgtu gaismas avotu (logs, prožektors – stāstītāja seja tad var izskatīties tumša), lai attēlā redzamie priekšmeti un cilvēki nenovērstu uzmanību, lai starp jums un filmējamo neatrastos celiņš, pa kuru kāds pastāvīgi pārvietojas. Noderīgi ir zināt pasākuma scenāriju, lai laikus varētu būt īstajā vietā, it īpaši tad, ja stāstīšana nenotiek vienuviet. Ja tehniskās iespējas ļauj, var izmantot mikrofonu, ko novieto tuvāk stāstītājam (tad būtu noderīgs kāds palīgs). Gan fotografējot, gan (īpaši) filmējot ir svarīgi, lai būtu pietiekami daudz gaismas.

Digitālie fotoaparāti ļauj iegūt daudz fotogrāfiju – un tas var palielināt iespēju „noķert” labus kadrus. Stāstīšanas pasākumos interesanti ir veidot attēlu sērijas – kā stāstītājs maina sejas izteiksmi un žestikulē. Jāņem vērā, ka cilvēkiem piemīt apbrīnojamas spējas aizvērt acis vai novērsties brīdī, kad tiek nospiests fotoaparāta slēdzis – it īpaši, ja lietojat zibspuldzi. Jāpārbauda arī, vai attēls nav izkustējies. Ja protat izmantot aparāta manuālos režīmus, izmēģiniet dažādus atvēruma un ekspozīcijas laika lielumus. Palielinot jutību, saīsinās kadra uzņemšanas laiks, ļaujot uzņemt attēlus arī tādā attālumā, kurā nespēj palīdzēt zibspuldze. Savukārt pārāk augsta jutība kadrā rada „trokšņus” (labi saredzamus krāsu punktiņus). Digitālās fotogrāfijas (un ierakstus) ir iespējams apstrādāt, uzlabojot to kvalitāti. Ja kaut kas nav izdevies, centieties noskaidrot cēloņus: fotoattēliem plašu aprakstu par tehniskajiem parametriem satur t. s. EXIF dati, pie tiem „tikt klāt” ļauj pat vienkāršākās attēlu aplūkošanas programmas.

Ja aicināt īpašu cilvēku filmēšanai vai fotografēšanai, tad paskaidrojiet viņam, kas jādokumentē, vienojieties par zīmēm, kādas dosiet, kad jāsāk un kad jābeidz filmēt, kam jāpievērš uzmanība! Cilvēku priekšstati par to, kas ir vērtīgs, var būt apbrīnojami (!) atšķirīgi – arī te pastāv dažādas tradīcijas.

Ja jums nav ne diktofona, ne videokameras, ko tad? Ir citas iespējas, kas gan parasti negarantē tik labu kvalitāti. Pasākumu var ierakstīt vai nofilmēt ar datoru – vajag tikai mikrofonu un/vai tā saucamo vebkameru ar attiecīgo programmatūru – minimālā nāk līdzī jau datora pamatinstalācijā, bet internetā var atrast bezmaksas programmas ar plašākām funkcijām.

Apgūstiet un izmantojiet iespējas, ko sniedz jūsu digitālie fotoaparāti un mobilie telefoni! Parasti ar tiem var ne vien fotografēt, bet arī ierakstīt skaņu un video. Kvalitāte var nebūt izcila, tā diez vai pārspēs visvienkāršākā diktofona, foto vai video kameras iespējas, toties pasākums vismaz būs ierakstīts. Laikus jānoskaidro, vai šiem aparātiem nav limitēts ieraksta ilgums (piemēram, piecas minūtes). Ja kādu ierakstu neizdodas atvērt datorā, varbūt „jāieliek pareizie ķeksīši” datora failu atskaņotājā vai jāiekopē nepieciešamie kodeki. Ierakstus var pārveidot citā formātā, izmantojot attiecīgās programmas (atsevišķos gadījumos tās ietilpst jūsu ierīces komplektā). Šā teksta rakstīšanas brīdī ērta formātu pārveidošanas bezmaksas programmatūra atrodama: www.formatoz.com.

Autortiesības un citas tiesības

Cilvēka personīgās dzīves un personas datu aizsardzība, kā arī autortiesības ir aprakstītas attiecīgajā likumdošanā – ar to ir vērts iepazīties (www.likumi.lv). Autortiesību likums stāstniekus ne tikai ierobežo, bet arī aizsargā – priekšnesums, izpildījums un tā ieraksts arī ir saistīts ar noteiktām autortiesībām.

Stāstīšanas pasākumos vērojami dažādi autortiesību aspekti un ”līmeņi”. Katram tekstam, ko stāstāt, pat ja tā ir „tikai” tautas pasaka, ir savs avots (katram publicētam folkloras tekstam ir savs teicējs un pierakstītājs, redaktors un izdevējs). Jūs varat izmantot kaut kur dzirdētu vai publicētu stāstu, to vairāk vai mazāk pārveidojot – ja vien nav aizliegts to darīt. Der noskaidrot, kad un kam iespējams aizliegt izdarīt ierakstus vai tos izplatīt, kā drīkst izmantot attēlus no grāmatām stāstīšanas pasākumos un „stāstu laika” nodarbībās, u. tml.

Autortiesību respektēšana nenozīmē, ka visiem ar tām saistītajiem būtu jāprasa atļauja vai jāmaksā, it īpaši, ja uzstāšanās notiek bezmaksas pasākumā un/vai (it īpaši neprofesionāla izpildītāja) ieraksts tiek izplatīts mācību nolūkos. Taču, ja notiek citēšana vai atstāstīšana, ja tiek rādīts vai atskaņots kāds ieraksts, ir jāzina, kad nepieciešama atsauce (jāpasaka, jāuzraksta, no kurienes šis teksts ir ņemts, jāmin

teicēja, stāstnieka u. c. vārds u. tml.). Jau citi noteikumi ir spēkā tad, ja pasākums vai ieraksta izplatīšana saistīti ar maksu un peļņas gūšanu. Labāk noslēgt līgumu, nevis paļauties uz mutisku vai iedomātu vienošanos. Jāzina, kādas tiesības uz izpildījuma ierakstu jūs varat nodot, slēdzot līgumu, un kas tik un tā paliek jūsu īpašums.

Dažu valstu stāstnieku kopienām ir sava „stāstīšanas etiķete” – tajā, piemēram, aprakstīti gadījumi, kad jāprasa atļauja stāstīt no cita stāstnieka dzirdētu vai ierakstītu stāstu, cik tālu stāsts jāpārveido, lai to varētu saukt par savējo, kādas ir tiesības uz stāsta ideju un izpildījuma stilu, kad būtu jāmaksā arī par tā izmantošanu, utt. Ierakstot citu zemju stāstnieku uzstāšanos, tiekoties ar viņiem vai viesojoties ārzemēs, jāreķinās, ka var nākties sastapties ar citiem likumiem un tradīcijām, nekā mums pierasts.

Pieņemts uzskatīt, ka par stāstītāja, intervējamās personas vai lektora piekrišanu ieraksta izdarīšanai liecina jau tas, ka viņš neprotē, redzot, ka tiek ieslēgta un izmantota attiecīgā aparatūra. Taču strīda gadījumā tas var nebūt pietiekams arguments. Mutvārdu vēstures un arvien biežāk arī folkloras vākšanas intervijas beigās ar teicēju tiek parakstīts līgums par materiālu izmantošanu. Ieteicams jau laikus pirms dokumentēšanas pieklājīgi palūgt atļauju stāstītājiem (un pasākuma rīkotājiem) un paskaidrot, kādiem nolūkiem tas tiek darīts un kā tas tiks izmantots – citādi ierakstāmais, piemēram, var atteikties runāt, var sevi „cenzēt”, runāt neraksturīgi „pareizi” vai vēlāk apvainoties, ka nav bijis redzams televīzijā...

Mūsdienās arvien lielāku nozīmi iegūst internets, un tā ietekmē likumos nostiprinātās autoru un izdevēju tiesības un pienākumi arvien biežāk vairs nespēj izturēt jauno tehnoloģiju radīto „spiedienu”. Droši vien gaidāmas kādas izmaiņas arī likumdošanā. Tomēr, pirms uzsākat kādu projektu, kurā var būt skarti iepriekš minētie aspekti, ir vērts apzināt ne vien autortiesību „mutvārdu tradīcijas”, bet arī aktuālo likumdošanu.

Arhivēšana

Ar arhīvu varētu būt saprotama jebkura vieta, kur tiek glabāts dokumentējams materiāls – sākot ar vācēja mājām (piemēram, grāmatplaukts vai datora cietais disks) un beidzot ar specializētu glabātuvī valsts mēroga iestādē. Šaurākā nozīmē par arhīvu var uzskatīt iestādi, kurai ir arhivēšanas funkcijas. Arhīvi valstī ir sakārtoti noteiktā sistēmā, kur katram ir sava interešu sfēra un savi pienākumi. Līdzās oficiālajiem noteikumiem tiem var būt arī savi nerakstīti noteikumi un tradīcijas.

Laika gaitā mainās priekšstati par to, kas būtu vācams un kas ne, kā tas glabājams un aprakstāms. Tas ietekmē arhīvu veidošanos un saturu, to, kādi un kāda veida materiāli tajos tiek pieņemti un uzglabāti. Jāņem vērā, ka bez pienācīga apraksta (vieta, laiks, personas) materiāls var tikt uzskatīts par arhīvam nederīgu.

Ne visi arhīvi nodarbojas ar visu veidu materiāla glabāšanu un apstrādi. Saistībā ar stāstu un stāstīšanas pasākumu ierakstiem nozīmīgi būtu minēt šādus arhīvus:

1. Latviešu folkloras krātuve (LFK, tā ir Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta sastāvdaļa). Ar LFK saistītajās mājaslapās (www.lfk.lv; www.lulfmi.lv/?type=folk) nav aprakstīts, kā būtu jānoformē arhīvā nododamie materiāli – arhīvs pieņem materiālu, ko vācēji tam iesniedz. Tomēr jāņem vērā, ka LFK vēsturiski veidojusies kā manuskriptu arhīvs – tās dibināšanas laikā tehniskie dokumentēšanas līdzekļi nebija plaši pieejami, arī pēc pasaules zinātniskās tradīcijas tolaik primārie bija folkloras vākumu pieraksti, nevis ieraksti. Ideāli būtu, ja iesniegto audio un video materiālu teksti būtu pilnībā transkribēti uz papīra, kur tos varētu numurēt kā folkloras vienības (katram LFK arhīva materiālam ir savs unikāls numurs, tekstiem uz papīra tas sastāv no diviem skaitļiem, kur pirmais ir kolekcijas, bet otrais – teksta numurs šajā kolekcijā). Ja nav iespējams visu pārrakstīt, noteikti būtu jāpievieno pēc iespējas pilnīgs ieraksta satura rādītājs ar laika norādēm un ziņas par katru teicēju (vārds, uzvārds, vecums, dzimšanas un pieraksta izdarīšanas vieta utt.) un vācēju. Stāstnieki savukārt var LFK arhīvā papildināt savu repertuāru, iepazīstoties ar konkrētās vietās pierakstītām folkloras kolekcijām un klausoties dažādus ierakstus.

2. Latvijā lielākā zinātniskā organizācija, kas krāj un pēti dzīvesstāstus, ir Nacionālās mutvārdu vēstures projekts Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūtā (www.dzivesstasts.lv/lv/default.htm). Varat paaizeresēties par iespējam piedalīties mutvārdu vēsturnieku rīkotajās ekspedīcijās un klausīties ierakstus viņu arhīvā.

3. Nav jānoiecina arī citi arhīvi un muzeji, to skaitā specializētie, vietējie un uz novadpētniecību vērstie – ja liekas, ka par jūsu vākumu nav intereses lielpilsētā, tas var būt noderīgs kādai vietējai, šaurākai (profesionālai, konkrētu interešu u. tml.) kopienai. Ja nododat materiālus lielākā arhīvā, ieteicams kopiju uzticēt arī vietējam, kur tā interesentiem var būt vieglāk sasniedzama.

4. Pie arhīviem būtu jāmin arī tādi, kas nevis izmantojami savu vākumu „novietošanai”, bet dod iespēju skatīties un/vai klausīties citu stāstītos „stāstus”. Sevišķi noderīgs un nozīmīgs ir Latvijas radio raidījumu arhīvs (www.latvijaradio.lv/program/index.htm).

Ja lielāka apjoma ierakstus nepieciešams pārrakstīt uz papīra, ļoti palīdz transkripcijas programmatūra, piemēram, bezmaksas programma, kas ļauj vadīt audio atskaņošanu, neizejot no teksta redaktora (www.nch.com.au/scribe/index.html). Pagaidām gan nav programmatūras, kas latviski runāto tieši pārvērstu tekstā. Tomēr ir vērts palaikam paaizeresēties, kā attīstās latviešu valodas atpazīšanas tehnoloģija, piemēram, Mākslīgā intelekta laboratorijā (<http://ailab.lv/>; te atrodami arī P. Šmita „Latviešu tautas pasaku un teiku” visi 15 sējumi, kā arī daudzi un dažādi citi folkloras materiāli).

Nododot materiālus arhīvā, rakstiski jāvienojas par to uzglabāšanas un

izmantošanas noteikumiem. Ja uzticat (ne tikai arhivējot, bet arī dodot kādam klausīties) nemontētus ierakstus, kuros dzirdami vai redzami citi cilvēki, būtu jāsaņem šo cilvēku piekrišana, kā arī jāpievērš uzmanība, vai tajos nav kaut kā tāda, kas varētu viņus kompromitēt, parādīt nevēlamā gaismā, kur būtu ar likumu vai pieņemtajām tradīcijām aizsargāta viņu personīgā informācija (piemēram, cilvēkam var likties, ka viņš neizskatās labi vai ir izteicies „pārāk spēcīgi”; var būt atklāti intīmāki viņu dzīves fakti, plašākai publikai neparedzēti izteikumi par paziņām vai kaimiņiem, informācija, ko varētu izmantot zagļi; fotogrāfijas var tikt bez piekrišanas publicētas utt.). Šis iemesls var būt pamatots attaisnojums vismaz pagaidām nenodot ierakstus publiski pieejamā arhīvā, ja nav pietiekamas pārliecības, ka tie tiks izmantoti tikai zinātniskai pētniecībai.

Ja tiek nolemts dokumentācijas materiālus vismaz pagaidām glabāt tikai savā (vai projekta, stāstnieku kopienas, bibliotēkas u. tml.) arhīvā, tas nenozīmē, ka attiecīgā arhīva turētājam pašam nebūtu jā rūpējas par pienācīgu to saglabāšanu. Nevajag domāt, ka šie materiāli ir tikai jūsu personīgais īpašums – stāstītāji ir uzticējuši jums savus piedzīvotos un varbūt paaudzēs mantotos stāstus, te ir atainoti jūsu kopīgi sagatavotie pasākumi, pakāpeniski aizmirstās vai no jauna topošās tradīcijas. Pat ja jums liekas, ka atsevišķās intervijās vai ierakstos neviens nestāsta „neko svarīgu”, ka dažas fotogrāfijas ir „tikai niekošanās” vai „veci papīri”, – pēc kāda laika tieši šis materiāls var būt nozīmīgs kādos pētījumos vai izrādīties dārgas atmiņas par kādu cilvēku.

Jebkādam materiālam ieteicams izgatavot vairākas kopijas un neglabāt tās visas vienkop. Vēlams noskaidrot, kādi ir drošākie datu nesēji, kā arī sagatavot pēc iespējas pilnīgāku šo materiālu aprakstu.

Jāmeklē iespējas šo it kā „personīgo” arhīvu padarīt pieejamu vismaz savas stāstnieku kopienas dalībniekiem, liedzot pieeju tiem, kas varētu tam kaitēt vai kam nebūtu tiesību to izmantot. Šāds arhīvs ne vien dod iespējas (piemēram, zināt, kad kaut kas un kā noticis), bet arī uzliek pienākumus – to saglabāt, kārtot un papildināt.

Taču – lai būtu iespējams dokumentēt, arhivēt un ņemt vai neņemt vērā šeit rakstītos padomus – kas nepieciešams vispirms? Nu, protams, interesanti stāsti, droši un priecīgi stāstnieki un stāstīšanai piemērotas situācijas. Arī mūsdienu steigas un tehnikas piesātinātajā pasaulē cilvēkiem ir vajadzīgi visdažādākie stāsti, vajadzīga mutvārdu komunikācija, vajadzīgs dzirdēt tuva cilvēka balsi un vismaz dažreiz izplest savas iztēles spārnus. No mums atkarīgs, vai modernās tehnoloģijas traucēs vai, gluži otrādi, palīdzēs mums realizēt šīs cilvēku pamatvajadzības un pamattiesības – klausīties un stāstīt stāstus.

Nobeigums

Bibliotēkām Latvijā ir lielas iespējas stāstniecības tradīciju iedzīvināšanā un popularizēšanā, un šīs ir tikai dažas ierosmes, kas var attīstīties, stāstu bibliotēkām darbojoties un sadarbojoties, realizējot dažādus stāstīšanas pasākumus bibliotēkās un citām bibliotēkām sekojot stāstu bibliotēku piemēram vai meklējot savu ceļu bagātajā un daudzveidīgajā stāstu pasaulē.

Literatūra

Alekse I. Runātprasme. Rīga: Raka, 2003. 126 lpp.

Benjamins V. Iluminācijas. Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs, 2005. 515 lpp.

Geikina S. Retorikas pamati. Rīga: Raka, 2003. 111 lpp.

Kramiņš E. Runas prasme saziņā. Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 2005. 688 lpp.

Lūse A. (sast.) Cilvēks, dzīve, stāstījums. Rakstu krāj. Rīga: Latvijas antropologu biedrība, 2002. 155 lpp.

Mendziņa Dz. Vārds, doma, runa. Rīga: Sol Vita, 2004. 263 lpp.

Pakalns G. Stāstnieku kustība Rietumu pasaulē un tās iespējas Latvijā // Meklējumi un atradumi 2008, rakstu krāj. / Sast. Baiba Krogzeme-Mosgorda. Rīga: Zinātne, 2008. 142.–170. lpp.

Reizniece I. Rokasgrāmata folkloras mācīšanā. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006. 144 lpp.

Rudzītis J. Latviešu vēstītājfolkloras dzīve tautā. Rīga: Zinātne, 2006. 183 lpp.

Upeniņš P. Balandnieki. Rīga: Madris, 2005. 757 lpp.

A Communication-centered Handbook / Ed. by R. Bauman. New York: Oxford

University Press, 1992. p.347

Detraditionalization: Critical Reflections on Authority and Identity at a Time of Uncertainty / Ed. by Paul Heelas, Scot Lash, Paul Morris. Cambridge: Blackwell Publishers Ltd, 1996. p.347

Geisle H. Storytelling Professionally: The Nuts and Bolts of a Working Performer. Libraries Unlimited, 1997. 158 p.

Greene E. Storytelling: Art and Technique. R. R. Bowker, 1996. 334 p.

Lehrman B. (ed.) Telling Stories to Children. National Storytelling Press, 2005. 104 p.

McDonald M. R. The Storyteller's Start-Up Book: Finding, Learning, Performing, and Using Folktales. Little Rock: August House, 1993. 215 p.

Rydell K. (ed.). A Beginner's Guide to Storytelling. National Storytelling Press, 2003.
http://www.unesco.lv/lat/index/programmes/communication_and_info/stb.html

<http://valoda.ailab.lv/folklor/>

<http://www.pasakas.net>

<http://www.stastulaiks.lv/lv/>

<http://www.timsheppard.co.uk/story/>

<http://www.storyteller.net/>

<http://www.storynet.org/>

<http://www.storytellingfoundation.net/>

<http://tellabration.org/>

<http://www.freewebs.com/worldstorytellingday>

<http://www.scottishstorytellingcentre.co.uk/>

<http://sfs.org.uk/>

<http://www.storyarts.org/>

<http://tech-head.com/dstory.htm>

<http://www.storycenter.org>

<http://www.creatingthe21stcentury.org/>

<http://storytellinginorganizations.com>

<http://www.storydynamics.com/>

<http://www.eldrbarry.net/roos/eest.htm>

<http://www.storybug.net/links.html>

<http://www.courses.unt.edu/efiga/STORYTELLING/StorytellingWebsites.htm>

<http://i.webring.com/go?ring=storytelling>
<http://www.artofstorytellingshow.com/>
<http://www.creativekeys.net/StorytellingPower/sphome.html>
<http://www.australianstorytelling.org.au/>
<http://www.sc-cc.com/>
<http://www.goldmund-erzaehlakademie.eu/>
<http://www.erzaehlen.de/>
<http://www.stories.uni-bremen.de/>
<http://www.rahvakultuur.ee/?s=332>
<http://www.storytelling.eu/>
<http://www.berattarverkstan.se/engindex.htm>
<http://www.norsksfortellerforum.org/>
<http://www.humorhouse.bg/engl/englindex.html>

1. PIELIKUMS

ROKASLAPA prasmīgai stāstīšanai

Un nobeigumā – viena no daudzajām stāstnieku padomu lapām,¹³ kuras var atrast daudzviet internetā tajās lapās, kas veltītas stāstījumu apgūšanai, popularizēšanai un dažādu stāstīšanas pasākumu reklāmai. Šoreiz piedāvāju Berija Makviljamsa (*Barry McWilliams*) versiju, kas atrodama <http://www.eldrbarry.net/roos/eest.htm>. Šīs padomu lapas izvēli noteica autora atļauja to kopēt un lietot, kā arī kolēģu – Gunta Pakalna, Alda Pūteļa, Anitas Vaivades, Zanes Paulas-Pāvulas un Dagnijas Baltiņas atbalsts šā teksta tulkošanai latviešu valodā, lai veicinātu stāstnieku kustības izplatīšanos un apmācību, ņemot vērā starptautisku pieredzi. Tulkojums vietām īsināts. Šī padomu lapa īsi un konspektīvi norāda uz stāstnieka prasmēm būtiskajiem jautājumiem un jomām, kas pelnījušas īpašu uzmanību.

Berijs Makviljamss

(Māras Mellēnas tulkojums)

Prasmīga stāstīšana (*Effective storytelling*)

Prasme veidot aizraujošu stāstu ir brīnišķīga māksla. Labi izveidota stāsta izteiksmīgs priekšnesums pārvar vecuma barjeras, notur interesi un sasniedz savus klausītājus. Stāstīšanas pamatu zināšana un šo zināšanu izmantošana var palīdzēt jūsu stāstiem.

Kā atrast labu stāstu?

Ir ļoti daudz stāstu veidu, ar kuriem var darboties, bet B. Makviljamss iesaka sākt ar vienkāršām tautas pasakām, kuras sastāv no vienkāršiem elementiem.

Tradicionāli stāstus apguva klausoties, taču mūsdienās viens no labākajiem stāstu meklēšanas avotiem ir publiskā bibliotēka (398. – bērnu bibliotēkas pasaku plaukts)

¹³ Stāstnieku subkultūras literatūrā, kas lielākoties atrodama angļu valodā, raksturīgs žanrs ir dažāda apjoma padomu teksti – kā atrast savus stāstus, kā tos iemācīties un kā stāstīt – gan atgādinot pašus pamatus, gan uzsverot kādas nianšes, kas tobrīd likušās svarīgākas.

vai internets. Ar laiku katrs var iepazīt dažādus stāstījumu veidus un atrast sev piemērotākos.

Pievērsiet uzmanību autortiesībām!

Laba stāsta pazīmes

Konkrēta, skaidri definēta tēma.

Labi izvērsts sižets (saturs).

Stils: spilgts, tēlainis stāstījums, patīkama skaņveide un ritms.

Raksturojums.

Atbilstība avotam.

Iespēja iejusties lomās.

Stāstījuma piemērotība klausītāju auditorijai.

Pielāgošana auditorijai

Klausītājiem stāstīšanā ir ļoti svarīga loma – viņu prāti ir tas audekls, uz kura stāstnieks var uzgleznot savu stāstu. *Mutvārdu stāstījums ir mijiedarbība starp stāstītāju un klausītāju.* Klausītāji mūsdienās ir zaudējusi spēju sekot stāstītājam, vienlaikus iztēlojoties dzirdēto. Tāpēc stāstīšana ir kļuvusi grūtāka. Uzmanības koncentrēšanas spēja ir vājāka, klausītāji no stāstītāja prasa vairāk, jo nav tik spējīgi neatkarīgi no stāstītāja iztēloties un vizualizēt stāstīto. Tādēļ klausītājus jācenšas vizuāli stimulēt.

Centieties stāstu maksimāli pietuvināt klausītājiem!

Stāstījumu veidojiet īsi un vienkārši, īpaši, ja klausītāji ir mazi bērni, izstāstiet būtību!

Stimulējiet klausītāju sajūtas – lieciet viņiem sajust, saost, sataustīt, sagaršot, saklausīt un ieraudzīt spilgtus attēlus!

Aprakstiet personāžus un vidi, palīdziet klausītājiem iejusties varoņu ādā un dalīties viņu sajūtās!

Stāstot stāstu auditorijai, kurā ir dažāda vecuma klausītāji, **orientējieties uz jaunākajiem!**

Stāstījums ir uzdevums, kas kopīgs stāstītājam un klausītājiem, tā ir mijiedarbība, kuras rezultātā stāsts atdzīvojas!

Sagatavošanās

Izvēloties stāstu, jums jāapzinās, ka ar to kopā pavadīsiet diezgan daudz laika. Paies diezgan ilgs laiks un neskaitāmas stāstīšanas reizes, kamēr jaunais stāsts kļūs par JŪSU stāstu.

Izlasiet stāstu vairākas reizes, vispirms prieka pēc, pēc tam – nopietni koncentrējoties!

Analizējiet stāsta vēstījumu, vārdu gleznas, kuras jūs vēlaties, lai klausītājs vizualizē, un noskaņu, kādu ar savu stāstījumu vēlaties radīt!

Izpētiet stāsta vēsturi, kultūras kontekstus un nozīmes!

Izdzīvojiet savu stāstu, panākot, lai tā personāži un vide kļūst tikpat reāli kā cilvēki un vietas, ko jūs labi pazīstat!

Vizualizējiet stāstu! Iedomājieties skaņas, garšas, smaržas, krāsas! Tikai tad, ja jūs pats spēsiet spilgti iztēloties savu stāstu, jūs būsit spējīgs panākt, lai arī auditorija to iztēlojas.

Stāsti veido vārdu gleznas un izmanto skaņu, ritmu un vārdu atkārtojumu. Attīstot un mācoties stāstu, koncentrējoties uz tā vizuālajiem un skaniskajiem aspektiem – vai nu sadaliet to vizuālo attēlu sērijās kā filmā, vai arī apzināti strādājiet pie ritma un vārdu skanējuma veidošanas!

Iemācieties stāstu kopumā, nevis pa fragmentiem! Apgūstiet to pilnībā, un tad vienkāršojiet tā struktūru līdz vienkāršam ainu pārstāstam! Nemēģiniet to iegaumēt! Taču jums vienmēr jāzina no galvas stāsta pirmās un pēdējās rindas.

Izveidojiet stāsta plānu! Sākums atspoguļo vidi un iepazīstina ar personāžiem un konfliktu. Tad **iztīrājums**, kurā konflikts attīstās līdz **kulminācijai**, un visbeidzot – **konflikta atrisinājums**. Vērojiet, kā sākas darbība, kā tā paātrinās, kā atkārtojas darbības un kā norisinās pārejas! Vienkāršojot vai adaptējot stāstu, neaiztieciot galveno stāsta līniju!

Piesavinieties stāsta stilu: lai saglabātu oriģinālo „garšu” un iedzīvinātu tekstā attēloto, iemācieties raksturīgās frāzes, kas vijas cauri stāstījumam! Ievērojiet teikumu struktūru, frāzes, neparastus vārdus un izteicienus!

Praktizējiet stāstīšanu pēc iespējas biežāk – pie spoguļa, stāstot kaķim, braucot mašīnā, stāstot draugiem vai arī jebkuram, kas gatavs klausīties! Pat stāstot vecu un labi zināmu stāstu, jums jādarbina sava iztēle un stāstnieka prasmes, lai stāsts izklausītos dzīvs. Gatavojoties stāstīšanai, izmantojiet iztēli, lai stāsts veidotos tik dzīvs, cik jūs pats to spējat iztēloties!

Piešķiriet stāsta varoņiem individualitāti, izdzīvojiet stāstu kopā ar tiem, pārziniet un izjūtiēt viņu emocijas, elpojiet līdz ar viņiem un dzīvojiet viņu dzīvi, kamēr personāži kļūst tik reāli, ka šķiet, ka tie ir pazīstami līdzcilvēki! Ja jūs būsit par to pārliecināts, jums izdosies pārliecināt arī auditoriju.

Priekšnesuma elementi

Atklātums un sirsnīgums (esiet dedzīgs stāstītājs!).

Entuziasms (tas nenozīmē mākslīgu vai trokšņainu satraukumu).

Izteiksme (žesti, balss, mīmika u. tml.).

Stāsti kļūst interesantāki, ja tos stāsta izteiksmīgi, variējot kustības un balss intonācijas.

Īpašas mutvārdu stāstīšanas iemaņas

Stāstnieka iemaņas ir loģiska akcentēšana, atkārtojumi, pārejas, pauzes un samērīgums.

Dialogi jāveido, dažādās balsīs attēlojot dažādus personāžus, kā arī izmantojot dažādas pozas, lai klausītājs varētu izsekot personāžu „sarunai”.

Izmantojiet balss iespējas, lai stāsta attīstības gaitā radītu nepieciešamo gaisotni vai spriedzi!

Izmantojiet žestus un mīmiku, padariet stāsta vizualizāciju vēl spēcīgāku! Praktizējiet žestus, lai pārliecinātos, vai tie ir atbilstīgi stāstam un dabiski!

Temps un dinamika ietver gan stāstījuma skaļumu, gan paātrinājumus un palēninājumus runā, kas rodas, stāsta darbībai attīstoties. Dialogi palēnina stāsta tempu, savukārt stāstījums to paātrina.

Atkārtošana un pārspilējums vienmēr ir bijuši stāstniecības pamatelementi.

Pieredze šīs iemaņas noslīpēs, un jūs pratīsiet tās izmantot visefektīvākajā veidā.

Vissvarīgākais: atslābinieties un esiet pats – tāds, kāds esat! Izkopiet savu stilu, kurā jūs jūtaties kā zivs ūdenī!

Stāsta sākums

Stāstīšana vislabāk izdodas brīvā gaisotnē, kurā nekas nenovērš uzmanību. Klausītājiem jājūtas ērti un jāatrodas tuvu stāstītājam. Sveču gaisma un ugunskuri ir ideālās stāstīšanas situācijas, taču bieži vien nav pārāk praktiskas. Pirms stāstīšanas uzsākšanas stāstītājam jāpievērš nopietna uzmanība videi, jābūt gatavam pārkārtot telpu, lai klausītāji atrastos tuvāk, jāizmanto fons vai dekorācijas, lai radītu gaisotni, īpaši tad, ja tas notiek skolas klasē. Rekvizīti, kostīmi vai iepazīšanās ar auditoriju var palīdzēt pievērst un uzturēt uzmanību, kā arī radīt īsto noskaņu.

Tradicionāli stāsts sākas ar formulu „Reiz sensenos laikos...”, pēc kuras stāstītājs ietur klusuma pauzi domu sakopošanai. Tradicionālie stāstu sākumi, no kuriem daudzos ir paredzētas arī klausītāju atbildes, ir „rituāli”, kas signalizē, ka stāstītājs mēģina izmainīt „laiku un vietu”, pārceļot klausītājus iztēles pasaulē un liekot viņiem spēlēt līdzi. Tā tiek identificēts stāstītājs un panākta vienošanās ar auditoriju ievērot iztēlotās pasaules spēles noteikumus. Līdzīgi „rituāli” signalizē par

stāsta noslēgumu un atgriešanos realitātē. Daudzi pieaugušie mūsdienās šos spēles noteikumus ir piemirsuši.

Daži uzmanības noturēšanas paņēmieni

Klausītāju uzmanību ietekmē dažādi faktori. Stāstītājam allaž jājūt auditorija un nepieciešamības gadījumā jāizmanto uzmanības noturēšanas paņēmieni, lai atgūtu klausītāju uzmanību pirms stāstījuma turpināšanas.

Iesaistīšana un līdzdarbošanās. Izmantojiet savā stāstā brīvprātīgos no klausītāju vidus! Vai arī lieciet klausītājiem līdzdarboties ar roku kustībām vai skaņu efektu veidošanā, tādējādi liekot uzmanīgi sekot līdz stāstam. Vai arī aiciniet dziedāt līdz, vai atkārtot refrēnus.

Straujas izmaiņas tempā, balsī vai noskaņā.

Neparasts vai negaidīts pagrieziens stāstījumā.

Sānus vērstas remarkas vai iestarpinājumi darbojas tikpat labi kā **komiskie elementi**.

Esiet īpaši labi sagatavojies, ja nākas saskarties ar bērnu niķiem! Ikvienā bērnu auditorijā būs viens vai divi bērni, kas īpaši tiecas pēc uzmanības. Dažreiz to var ignorēt, citreiz pietiek uz viņiem paskatīties, bet reizēm nākas ieturēt pauzi, kamēr „kašķis” beidzas. Iespējams mēģināt bērnu iesaistīt savā stāstā. Taču nekādā gadījumā nedrīkst sākt bārties vai dusmoties – tādējādi jūs tikai zaudēsiet auditoriju.

Secinājumi

Kad stāsts ir galā, apstājieties! Neturpiniet runāt! Ļaujiet klausītājiem pārdomāt tikko dzirdēto! Jums nekas nav jāpaskaidro, vai jāsasien kopā pazudušie pavedieni. Ļaujiet klausītājiem aiziet, domājot par pastāstīto un mēģinot pašiem atrast tā īsto nozīmi!

Aplausi nav stāsta prezentēšanas veiksmīguma mēraukla. Dažreiz ovācijas sit augstu vilni, bet citreiz auditorija stāstu klusībā izgaršo un pārdzīvo. Uzmanīgi klausītāji un sajūta, ka esat stāstu izstāstījis labi, ir labākais atalgojums.

Un visbeidzot – pats svarīgākais! Jo vairāk jūs stāstīsiet, jo vairāk attīstīsies jūsu stāstnieka iemaņas. Nebaidieties izmēģināt dažādas metodes! Esiet radošs! Jūs mācāties arī no savas pieredzes. Nebaidieties izgāzties – tas laiku pa laikam notiek ar visiem! Neesiet arī pārlietu pašapzinīgs! Izbaudiet un dalieties stāstīpriekā!

Vissvarīgākais ir prast izstāstīt stāstu saviem vārdiem, sirsnīgi un iedvesmojoši!

Stāstiet! Stāstiet!! Stāstiet!!!

2. PIELIKUMS

Festivāla „Ziv' zup' ” PROJEKTS

Festivāla mērķis – stāstīšanas tradīciju aktualizēšana Kurzemes kultūras kontekstā.

Festivāla uzdevumi:

dialektu runātāju un dialektu lietošanas iespēju apzināšana mūsdienu kultūras kontekstā,

pasaku stāstīšanas tradīciju atjaunošana mūsdienu situācijā,

pieredzes stāstu pievilcības izbaudīšana,

jaunu dalībnieku piesaistīšana „Kūravas” stāstnieku klubam.

Festivāla simbols – zivs, kuras dzīvības elements ir ūdens.

Zivs ir ambivalenta (divējāda) – tā ir gan dzīvības un auglības, gan nāves simbols. Kā dzīvības un auglības simbols zivs daudzviet ir sastopama kā talismans, zivju zvīņas – kā bagātības simbols, zivju ikri – kā veselības un labklājības simbols.

Zivi vienlaikus uzlūko arī kā draudīgu un pārdabisku, jo tās dzīves vide cilvēkam ir bīstama.

Kristīgajā tradīcijā zivs ir viens no senākajiem slepenajiem Kristus simboliem.

Festivāla koncepcija

Festivāls pulcina dažādus stāstītājus bez vecuma ierobežojuma, kas var vēstīt ticamus un neticamus, patiesus un izdomātus, nopietnus un smieklīgus stāstus par zivīm un citiem ūdeņu iemītniekiem, par zvejniekiem un zvejošanu, makšķerniekiem un makšķerēšanu, viņu dzīvesdraugiem, zivju sagatavošanu un baudīšanu, zvejas rīku izgudrošanu, taisīšanu un lietošanu. Festivāla konteksts ir Kuldīgas svētki – „Lido zivis”.

Festivāla arhitektonika

Pirmajā gadā festivālā bija trīs dažādi notikumi:

*Pasaku stāstīšanas un baudīšanas pusdienlaiks. **Pēc līdakas pavēles, pēc mana lūguma.** Pasākums adresēts ģimenēm ar bērniem un citiem pasaku mīļiem, jo ietver gan romantiskas pasakas ar daudz skaistiem un baisiem notikumiem, kas beidzas laimīgi, gan joku un melu pasakas, kas smīdina un brīdina no viltīgi velkošās, viļņojoši viļošās melu takas.*

***Pavarda pastāsti** – saimnieču gudrības pie „Ziv' zup's” katla ar smaržošanu, garšošanu, pirkstu aplaizīšanu, sāls piemēšanu un saimnieču bučošanu uz abiem vaigiem. Šis sarīkojums adresēts visa veida gardēžiem – kam tik labi dzīvot, labu redzēt, dzirdēt un daudzīnāt, labi ēst un labi...*

Kā zvīņas no acīm nobira – zivju benžu raibie piedzīvojumu stāsti, kur prieks ar bēdām mijas, kur neizprotamas dziņas, bet arī gudras ziņas.

Tālāk tika sameklētas norises vietas un izveidots dienas plānojums jeb norises kārtība.

Festivāla „Ziv’ zup’ ” norise

28. aprīlis, 2007. gads

Kuldīga, „Kūrava”, „Kūravas” pagalms, Ventmala pie „Kūravas”

13.00–15.00 Pasaku dienviņus – Pēc līdakas pavēles, pēc mana lūguma.

„Kūravas” pagalms vai „Kūrava”

Vada: Vecmāmiņa ar mazmeitu – Ārija Klēvere un Marta

15.30–18.30 Pavarda pastāsti.

Ventmala pie „Kūravas” vai „Kūravas” pagalms, vai „Kūrava”

Vada: Līga Reitere

19.00 – līdz pēdējam klausītājam Kā zvīņas no acīm nobira

„Kūrava”

Vada: Liesma Lagzdīņa

Kurzemes otrais stāstnieku festivāls „Ziv’ zup’ ”

2008. gada 25.–27. aprīlī

Piektdien, 25. aprīlī

No rīta: **STĀSTNIEKU VIESOŠANĀS SKOLĀS**, kur notiek aktīva bērnu un jauniešu līdzdalība stāstnieku pasākumos. Plānots, ka būs vismaz divas stāstnieku grupas: viena apmeklēs Laidu pamatskolu un Pelču speciālo internātskolu, otra – Kuldīgas Mākslas un humanitāro zinību vidusskolu un Kuldīgas 2. vidusskolu. Stāstnieki aicinās pievērst uzmanību lokālo stāstīšanas tradīciju un dialektu saglabāšanai – iespēja iepazīt dažādus Kurzemes un Latgales dialektus.

17.00–18.40 festivāla centrālais pasākums: „Ziv' zup' ” **stāstu vakars**. Festivāla dalībnieki uzstāsies ar pasakām un stāstiem, kas ir (vai nav) saistīti ar festivāla tēmu („liekam katlā stāstus”). Tiek dziedātas arī romances un ziņģes (dziesmas kā stāsti). Tas ir viens no Kuldīgas pilsētas svētku „Lido zivis Kuldīgā” ieskaņas pasākumiem. Vieta: Kuldīgas kultūras centra kinozāle. Vada Liesma Lagzdiņa. Ieeja, tāpat kā pārējos festivāla pasākumos – bez maksas.

19.00 festivāla dalībniekiem iespējams skatīties izrādi Kuldīgas kultūras centrā jeb brīvais laiks.

20.00 „Kūravā” vakarēšana ar stāstiem – var stāstīt katrs, stāstīšana turpinās tik ilgi, cik pietiek stāstu un pacietības tos klausīties.

Sestdien, 26. aprīlī

10.00–12.30 „Kūravā” notiek publiski pieejamas stāstnieku tradīciju pārmantošanas un **STĀSTĪTPRASMES MEISTARDARBNĪCAS**.

13.00–15.00 „**Stāsts pret zupu**” – pie „Kūravas” notiek zivju zupas vārīšana katlā uz uguns (lietainā laikā „Kūravas” telpās) ar stāstiem par ēdienu gatavošanas tradīcijām un citiem šai situācijai piederīgiem stāstiem. Katrs klātesošais var saņemt šķīvi zivju zupas apmaiņā pret stāstu. Talsu teātra trupa viduslaiku tērpos darbojas kā „iekšā saucēji”.

19.00 **TALSOS** – festivāla stāstnieki viesojas **Talsu kultūras namā sarīkojumā „Kur aitas, tur cirpēji”**, kur notiek Talsu lietišķās mākslas studijas „Dzīpars” 45 gadu jubilejas svinības. Stāstīšanā (ne tikai par amatniecību un dzījām) piedalās arī Talsu puses stāstītāji un amatnieki. Atbildīgā: Ziedīte Začeste, tālr. 29168161 (viņai jāpiesakās tiem, kas uzstāsies Talsos!).

Svētdien, 27. aprīlī

Festivāla stāstnieki viesojas **VENTSPILĪ**. 12.00 stāstīšanas pasākums Amatu mājas pagalmā kopā ar Ventspils stāstniekiem. Atbildīgā: Līga Reitere, tālr. 29855125.

Festivālu rīko Kurzemes kultūras mantojuma centrs „Kūrava” sadarbībā ar „Grundtviga” projekta stāstniekiem. Iespējams pieteikties stāstniekiem (pieaugušajiem un jauniešiem), kas vēlas uzstāties kādā no festivāla pasākumiem, bet, lūdzu, neatlieciet pieteikšanos uz pēdējo brīdi!

Informācija un pieteikšanās: Ina Celitāne, inac@inbox.lv, tālr. 26428513, viņai jājautā arī par nakšņošanas un transporta izdevumu atlīdzināšanas iespējām dalībniekiem.

Atbalstītāji: ES izglītības programma „Grundtvig”, VKKF, laikraksts „Kurzemnieks”, Kuldīgas pilsētas dome, Talsu tautas nams, Ventspils Amatu māja.

Stāstnieku festivāls „Ziv’ zup’ ”

(2009. gada 25., 26. aprīlī)

Stāstīt ir unikāla cilvēces privilēģija. Stāsts var nodot cilvēka pieredzi un pārdzīvojumu un kļūt par kultūras, tradīciju nesēju. Tas ir notikums, kuru padara par notikumu klausītāju klātbūtne. Vēsturisku – paaudžu klātesamība. Kā stāstnieki veidojam kultūras un izglītības notikumus, kas mudina veidot un pārmantot stāstu, atmiņu, zināšanu un citus nemateriālās kultūras mantojuma elementus. Iespēja būt uzklāstam un dalīties ir nozīmīga „sliedzņa” situācijās, kad cilvēka iespējas kļūst ierobežotas. Pašapziņa un savu spēju apzināšanās un lietojums var kļūt par jaunu iespēju dimensiju.

Neliela stāstnieku kopiena no Latvijas rietumu daļas – Kurzemes aicina uz trešo stāstnieku festivālu „Ziv’ zup’ ar garšvielām” Kuldīgā un citās Kurzemes pilsētās! Festivāls notiek Kuldīgas tūrisma sezonas atklāšanas svētku „Lido zivis!” ietvaros.

*Atbalstot nemateriālās kultūras pārmantošanu kā vienu no izglītības veidiem, pasākumus veltām Starptautiskajai nedēļai “**Izglītība visiem 2009**” sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju.*

Sestdien, 25. aprīlī

1. No 10.00 „Kūravā” notiek G. Pakalna priekšlasījums „Stāstnieku kustība Latvijā un citur pasaulē. Tradīcijas un mūsdienīgais stāstu stāstīšanā. Kā iemācīties stāstīt?”

2. No 11.00 pie “Kūravas” notiek “Ziv’zup’ ar garšvielām” vārīšana katlā uz uguns – ar stāstiem par ēdienu gatavošanas tradīcijām un citiem šai situācijai piederīgiem stāstiem. Katrs klātesošais vai garāmgājējs var saņemt šķīvi zivju zupas apmaiņā pret stāstu. Paredzēts, ka zivis, tāpat kā pagājušā gadā, dāvinās makšķernieku sacensību uzvarētāji, viņi arī piedalīsies stāstīšanā un stāstu uzklāstīšanā. Pasākumā Ventspils puses un vēja dziesmas dziedās H. Dorbes muzeja folkloras kopa „Senču putekļi”.

3. 17.00 Ventspilī – festivāla stāstnieki uzstājas VENTSPILS kultūras centrā, kur danču klubs tiks mielots ar pipariem un stāstiem.

Svētdien, 26. aprīlī

1. 12.00 Festivāla stāstnieki viesojas JŪRKALNĒ, stāstīšanas pasākums notiks Jūrkalnes Tautas namā, jo suitos Zivju zupu vāra savādāk!

2. 16.00 Talsos Latvijas lauksaimniecības muzejā "Kalējos" tiekamies ar stāstniekiem un pa vidu, kamēr mēles atpūšas, izlocam kājas danču ritmos!

ZZ vārtāji!

Kuldīgas rajona BJIIC, UNESCO ASP (1905. gada iela 10, Kuldīga LV 3301, 26467724, kudigajdk@tvnet.lv)

Biedrība „Kūrava” (Baznīcas 34, Kuldīga LV 3301; 26428513, inac@inbox.lv)

Par nepieciešamajām naktsmītnēm gan brīdiniet Inu Celitāni (26428513, inac@inbox.lv) līdz 20. aprīlim!

3. PIELIKUMS

Stāstnieku konkurss „TECI, TECI, VALODIŅA!”

Nolikums

Mērķis

stāstīšanas tradīciju atjaunošana, uzturēšana un attīstīšana, līdzdarbojoties mutvārdu tradīcijā.

izcilāko Latvijas jauno stāstnieku stāstu programmas izveide, gatavojoties X Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkiem.

Rīkotāji

Konkursu rīko Valsts izglītības satura centrs sadarbībā ar Rīgas Latviešu biedrības Folkloras komisiju, tradicionālās kultūras biedrību „Aprīka”, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtu un bērnu un jauniešu folkloras kopu koordinatoriem reģionos, kā arī citu labvēļu atbalstu.

Dalībnieki

Konkursā piedalās bērni un jaunieši līdz 21 gada vecumam, kuri interesējas par tautas mutvārdu daiļradi un paši ir aktīvi stāstītāji dažādās ikdienas un/vai svētku situācijās.

Konkursa finālā var piedalīties:

1) iepriekšējā gada stāstnieku konkursa finālisti, kas finālā izcīnījuši Dižā stāstnieka nosaukumu;

2) pusfinālu uzvarētāji – folkloras kopu dalībnieki;

3) jebkurš cits stāstnieks, kurš izvirzīts konkursa finālam reģionālajā kārtā;

4) par Stāstnieku ķēniņa/ķēniņienes titulu var sacensties dalībnieki, kas Dižā stāstnieka nosaukumu ieguvuši trīs reizes. Stāstnieku ķēniņa titulu var iegūt gan jaunākajā, gan vecākajā dalībnieku grupā. Jaunākās grupas Stāstnieku ķēniņš var pretendēt uz Stāstnieku ķēniņa titulu vecākajā grupā, ja, turpinot piedalīties stāstnieku konkursā vecākajā grupā, iegūvis divus Dižā stāstnieka nosaukumus.

Konkursa noteikumi

Katrs konkursa dalībnieks īsi iepazīstina ar sevi, nosaucot arī savu vārdu un uzvārdu, un stāsta (paša izvēlētā secībā):

vienu latviešu vai citas tautas pasaku, pamatojot savu izvēli;

vienu ievērtības cienīgu gadījumu no savas vai vecāku, radnieku, draugu vai skolas dzīves;

vienu īsu stāstījumu, piemēram, ātrrunu, spoku stāstu, baumu, anekdoti.

Stāstījums var būt literārā valodā, dialektā vai izloksnē. Priekšnesuma ilgums – ne vairāk par 5–

7 min.

Pieteikšanās

Dalībai konkursā reģiona kārtā jāpiesakās pie sava reģiona folkloras kopu koordinatora, iesniedzot pieteikuma anketu. Pusfināla uzvarētāju pieteikuma anketas iesniedz reģiona folkloras kopu koordinators projekta vadītājai Mārai Mellēnai mara.mellena@gmail.com vai Valsts izglītības satura centrā Rīgā, Strūgu ielā 4 līdz 2009. gada 20. novembrim.

Reģionālo pusfinālu rīkotāji

Reģions	Koordinators	Tālrunis	e-pasts
Rīga	Dina Liepa	29472293	kokles@navigator.lv
Zemgale	Velta Leja	28801113	veltaleja@inbox.lv
Ziemeļlatgale	Rasma Igaune	26593441	rasmaigaune@inbox.lv
Kūkova	Irēna Slišāne	28392967	irena.slisane@inbox.lv
Viduskursa	Ina Celitāne	26428513	inac@inbox.lv
Ziemeļkurzeme	Ināra Salava	26009701	dadzis54@inbox.lv
Dienvidlatgale	Anna Kārkle	29969943	ceiruleits@inbox.lv
Sēlija	Vita Talla	29508939	vitat@inbox.lv
Austrumkurzeme	Sarma Ūpe	29775878	sarma.upe@gmail.com
Lejaskurzeme	Mudīte Melķe	29247374	mudite33@inbox.lv
Vidzemes Piejūra	Pēteris Jansons	26157079	trej9@inbox.lv
Tālā Gaujmala	Skaidra Smeltere	28804645	skaidra.smeltere@inbox.lv
Piedaugava	Inguna Žogota	26575499	ingunazog@inbox.lv
Vidzemes augstiene	Ingrīda Grudule	26113281	ingru@tvnet.lv

Vērtēšana

Vērtēšana notiek divās vecuma grupās:

- 1) bērni vecumā līdz 12 gadiem,
- 2) 12 gadi un vecāki.

Vērtēšanas kritēriji:

- 1) tekstu izvēle un stāstījuma priekšnesuma izveide,
- 2) stāstījuma atbilstība žanram,
- 3) stāstītāja attieksme pret žanru tradīcijām un tekstu saturu,
- 4) spēja piesaistīt un noturēt klausītāju uzmanību,
- 5) valodas precizitāte un izteiksmīgums (domas skaidrība, saprotamība, dzirdamība, izrunas un

intonācijas precizitāte),

6) stāstnieka tēls un neverbālo izteiksmes līdzekļu lietojums.

Cīņā par Stāstnieku ķēniņa titulu papildus tiek vērtēta stāstījumu repertuāra bagātība un daudzveidība, tā lietošanas atbilstība situācijai.

Ievērojot konkursa vērtēšanas kritērijus un šo nolikumu, konkursa vērtēšanas komisija piešķir:

Mazā stāstnieka,

Lielā stāstnieka,

Dižā stāstnieka

vai Stāstnieku ķēniņa nosaukumu.

Konkursa ceturtdaļfinālus rīko, vērtē un izvirza dalībniekus reģionālajam pusfinālam folkloras kopu vadītāji, klašu audzinātāji vai latviešu valodas skolotāji. Pusfinālu rīko un vērtēšanas komisiju izveido reģiona folkloras kopu koordinators. Novadu pusfinālos var iegūt tikai Mazā un Lielā stāstnieka nosaukumus. Ņemot vērā dalībnieku skaitu pusfinālā, finālam izvirza 4–8 dalībniekus no reģiona.

Konkursa finālu 2009. gada 28. novembrī rīko Valsts izglītības satura centrs un Rīgas Latviešu biedrības Folkloras komisija, vērtē tradicionālās kultūras speciālistu komisija un bērnu žūrija (iepriekšējo konkursu Stāstnieku ķēniņi), piešķirot Mazā stāstnieka, Lielā stāstnieka, Dižā stāstnieka un Stāstnieku ķēniņa nosaukumus.

Finansējums

Konkursa fināla vērtēšanas komisijas darba samaksu, kancelejas preču, balvu iegādi, konkursa fināla telpu īri finansē no valsts budžeta programmas „Interesu izglītība un vērtībizglītība” apakšprogrammas „Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki”.

Dalībnieku piedalīšanos konkursa pusfinālos un finālā finansē pašvaldība vai iestāde, kuru dalībnieki pārstāv.

Projekta vadītāja— Māra Mellēna

4. PIELIKUMS

Anekdošu konkursa

ANEKDOŠU VIRPULIS 2010

Nolikums

Mērķis

humora izjūtas un anekdošu stāstīšanas iemaņu izkopšana bērnu un jauniešu vidū;

atraktīvas, humoristiskas programmas izveide, gatavojoties X Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkiem.

Rīkotāji

Konkursu rīko Valsts jaunatnes iniciatīvu centrs sadarbībā ar Rīgas Latviešu biedrības Folkloras komisiju, tradicionālās kultūras biedrību „Aprīka”, bērnu un jauniešu folkloras kopu koordinatoru padomi vai citiem interesentiem novados, kā arī citu labvēļu atbalstu.

Dalībnieki

Konkursā piedalās bērni un jaunieši 5–25 gadu vecumā, kuri interesējas par tautas mutvārdu daiļradi un paši ir aktīvi anekdošu stāstītāji dažādās ikdienas un/vai svētku situācijās, ir folkloras kopu dalībnieki vai arī folkloru apgūst skolā vai interešu izglītības pulciņos.

Noteikumi

Konkursa pusfināli notiek savā folkloras kopā, klasē vai pulciņā, fināls – Rīgas Latviešu biedrības namā Smieklu dienā – 2009. gada 1. aprīlī.

Katram dalībniekam jā sagatavo anekdošu pūrs, kuru var pielāgot dažādām situācijām.

„Anekdošu virpuļa” norises modelis:

Dalībnieki sacenšas, stāstot anekdotes grupās pa trim līdz pieciem cilvēkiem (sākotnēji savas vecuma grupas ietvaros: 1. grupa līdz 4. klasei, 2. grupa – 5.–9. klase, 3. grupa – vidusskola un vecāki). Pirmais stāstītājs izvēlas pirmā apļa tēmu, piemēram, „Zaķītis”, pārējie divi cenšas savas anekdotes stāstīt pēc iespējas tuvāk uzdotajai tēmai, nākamo tēmu izvēlas otrais stāstītājs, trešo – trešais.

Vērtētāji izvēlas labāko stāstītāju no grupas, kurš turpinās dalību konkursa nākamajā kārtā.

Nākamās grupas veidojas no iepriekšējo kārtu uzvarētājiem.

Konkursa finālu veido atlases kārtu uzvarētāji. Uzvar tas, kurš zina visvairāk anekdošu.

Padomi dalībniekiem

Dalībniekam ne vien jāzina anekdotes, bet arī jāprot veidot kontaktu ar publiku, izvēloties, ko un kā stāstīt.

Nedzirdēta anekdote ir viens no svarīgākajiem labas izdošanās nosacījumiem.

Stāstot anekdotes, jāprot pārvaldīt arī neverbālās stāstīšanas formas (kustības, žesti, balsis intonācijas, mīmika).

Priekšnesuma saturs un forma ir vienlīdz nozīmīgi.

Nav vēlams stāstīt jau šajā konkursā izstāstītu anekdoti; tāpēc ļoti svarīgi klausīties iepriekšējos stāstītājus.

Zināma anekdote īstajā brīdī un vietā var iedarboties tikpat labi.

Veco laiku anekdotēm vēlams atrast mūsdienīgu kontekstu.

Labam stāstītājam pūrā ir dažas dežūranekdotes un vēl dažas – par katru dzīves situāciju – jo vairāk, jo labāk.

Ja izvēlaties anekdotes tikai no jaunākajiem preses izdevumiem, nupat iznākušajām anekdošu grāmatām un viszināmākajām interneta lapām, tad rēķinieties, ka arī citi, ļoti ticams, būs tur ielūkojušies un tāpēc neuzskatīs šīs anekdotes par vissmieklīgākajām un jūs – par nopietniem anekdošu speciālistiem.

Sacīkstē var tikt izmantoti arī anekdotēm tuvi žanri: anekdotiski sakāmvārdi, smieklīgas un jocīgas atziņas, anekdotiskas mīklas, zināmu stāstu parodijas, smieklīgi dzīves notikumi u. tml., bet nav vēlams pārāk tālu atvirzīties no klasiskā mutvārdu anekdotes žanra. Nav vēlams arī, ka viena dalībnieka viens stāstījums ilgst ilgāk par vienu minūti.

Vērtēšana

Katrs anekdošu stāstītājs tiek vērtēts individuāli saskaņā ar šādiem kritērijiem:

- 1) prasme saprotami un skaidri izstāstīt anekdoti,*
- 2) anekdotes atbilstība tēmai un situācijai,*
- 3) anekdotes oriģinalitāte,*

- 4) pievilcīgums un spēja piesaistīt klausītāju uzmanību,
- 5) anekdotes atbilstība vecumam,
- 6) prasme ar savu anekdoti atbildēt uz cita stāstīto anekdoti.

Katram fināla dalībniekam, ievērojot konkursa vērtēšanas kritērijus un šo nolikumu, konkursa vērtēšanas komisija piešķir:

Mazā, Lielā, Dižā vai Ekselentā smīdinātāja nosaukumu.

Katrā vecuma grupā var būt vairāki uzvarētāji – tie, kas saņēmuši visaugstāko novērtējumu. Var tikt piešķirtas speciālās balvas.

Konkursantu sniegumu vērtē komisija, kurā piedalās Latvijā atzīti tradicionālās kultūras speciālisti un rīkotāju pieaicināti konkursa labvēļu pārstāvji.

Pieteikšanās

Dalībai konkursa pusfinālos jāpiesakās pie sava novada folkloras kopu koordinatora, iesniedzot pieteikuma anketu.

Novada koordinators pēc konkursa pusfināla norises, ne vēlāk kā līdz 2010. gada 20. martam, nogādā konkursa fināla projekta vadītājai Mārai Mellēnai mar.mellena@gmail.com vai Valsts izglītības satura centrā Rīgā, Strūgu ielā 4 konkursa finālam izvirzīto dalībnieku pieteikuma anketas (1. pielikums).

Konkursa pusfinālu rīkotāji

<i>Novads</i>	<i>Koordinators</i>	<i>Tālrunis</i>	<i>e-pasts</i>
<i>Rīgas pusfināls</i>	<i>Dina Liepa</i>	<i>29472293</i>	<i>kokles@navigator.lv</i>
<i>Zemgales pusfināls</i>	<i>Velta Leja</i>	<i>26522510</i>	<i>veltaleja@inbox.lv</i>
<i>Ziemeļlatgales pusfināls</i>	<i>Rasma Igaune</i>	<i>26593441</i>	<i>rasmaigaune@inbox.lv</i>
<i>Kūkovas pusfināls</i>	<i>Irēna Slišāne</i>	<i>28392967</i>	<i>irena.slisane@inbox.lv</i>
<i>Viduskursas pusfināls</i>	<i>Ina Celitāne</i>	<i>26428513</i>	<i>inac@inbox.lv</i>
<i>Ziemeļkurzemes pusfināls</i>	<i>Ināra Salava</i>	<i>26009701</i>	<i>dadzis54@inbox.lv</i>
<i>Dienvidlatgales pusfināls</i>	<i>Anna Kārkla</i>	<i>29969943</i>	<i>ceiruleits@inbox.lv</i>
<i>Sēlijas pusfināls</i>	<i>Vita Talla</i>	<i>29508939</i>	<i>vitat@inbox.lv</i>
<i>Austrumkursas pusfināls</i>	<i>Sarma Ūpe</i>	<i>29775878</i>	<i>sarma.upe@gmail.com</i>
<i>Lejaskurzemes pusfināls</i>	<i>Mudīte Melķe</i>	<i>29247374</i>	<i>mudite33@inbox.lv</i>
<i>Vidzemes Piejūras pusfināls</i>	<i>Pēteris Jansons</i>	<i>26157079</i>	<i>trej9@inbox.lv v</i>
<i>Tālās Gaujmalas pusfināls</i>	<i>Skaidra Smeltere</i>	<i>28804645</i>	<i>skaidra.smeltere@inbox.lv</i>
<i>Piedaugavas pusfināls</i>	<i>Inguna Žogota</i>	<i>26575499</i>	<i>ingunazog@inbox.lv</i>
<i>Vidzemes augstienes pusfināls</i>	<i>Ingrīda Grudule</i>	<i>26113281</i>	<i>ingru@tvnet.lv</i>

Finansējums

Konkursa fināla vērtēšanas komisijas darba samaksu, kancelejas preču, balvu iegādi, konkursa fināla telpu īri finansē no valsts budžeta programmas „Interēšu izglītība un vērtībizglītība” apakšprogrammas „Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki”.

Dalībnieku piedalīšanos konkursa pusfinālos un finālā finansē pašvaldība vai iestāde, kuru dalībnieki pārstāv.

Projekta vadītāja – Māra Mellēna

Pieteikuma anketa

Anekdošu konkursam

ANEKDOŠU VIRPULIS 2009

<i>Novads/pilsēta</i>	
<i>Izglītības iestāde</i>	
<i>Folkloras kopa</i>	
<i>Dalībnieka vārds, uzvārds</i>	
<i>Vecums</i>	
<i>Klase/kurss/grupa</i>	
<i>Vadītājs/i (vārds, uzvārds)</i>	
<i>Cik gadu piedalās konkursā, un kādi ir iepriekšējie tituli</i>	
<i>Tālrunis, fakss</i>	
<i>e-pasts</i>	

Kolektīva vadītājs
Datums